

Kutseõppeasutuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. SISSEJUHATUS

Eelnõu eesmärgiks on muuta kutseõppeasutuste koolituspakkumine nii riigi kui piirkonna vajadustele vastavaks, avardada paindlikke ligipääsuvõimalusi tasemeõppele ning kaasajastada kutseõppe kvaliteedi hindamise protsess.

Rahastamispehõhimõtete olulisema muudatusena kaob riiklik koolitustellimus. Luuakse olukord, kus koolid saavad paindlikumalt reageerida nii haridusnõudlusele kui tööturu vajadusele piirkonnas ning seega suureneb koolide autonoomia ja vastutus vajalike erialaspetsialistide koolitamisel. Koolide rahastamine riigieelarvest hakkab toimuma läbi tegevustoetuse, mis jaguneb baas- ja tulemusrahastamiseks. Baasrahastamine tagab koolile pandud ülesannete täitmiseks stabiilsuse ning kooli eelarve ei sõltu edaspidi pelgalt õpilaste arvu muutustest. Tulemusrahastamise komponendi ülesandeks on motiveerida koole oma põhiülesandeid edukalt täitma.

Tasemeharidusele paindlike ligipääsuvõimaluste avardamisega antakse kutseõppeasutusele võimalus avada õppekavu, mis ei ole otseselt seotud erialaõppega, vaid eriala valikuks ettevalmistamisega. Eeskätt on see vajalik sihtrühmale, kes võimete- või huvikohast kutsevalikut peale põhikooli teha ei taha või ei oska, pole asunud seetõttu õppima või on katkestanud alustatud õpingud kutseõppes või gümnaasiumis. Õpe koosneb erinevaid erialasid tutvustavast praktilisest õppesst ning vajadusel ka üldharidusliku sisuga tasandusõppesst. Lisaks avaneb kutseõppeasutustel võimalus korraldada üldharidusõpet mittestatsionaarses õppevormis koolikohustusliku ea ületanud sihtrühmale. Muudatuse üheks argumendiks on välja kujunenud kutseõppeasutuste võrk, mis katab kõik maakonnad ning tagab seeläbi ühtlase ligipääsetavuse. Õppesse asuvale sihtrühmale avaneb võimalus valida valikkursuseid ka erialaõppe moodulitest, mis omakorda võib ajendada uusi, teadlikke karjäärivalikuid.

Uus kvaliteedi hindamise protsess lähtub kujundava hindamise põhimõttest, mille rakendamiseks on vajalik kaotada otsene seos hindamise tulemuse ja õppe läbiviimise õiguse vahel. Uue regulatsiooniga omistatakse koolidele, kelle õppekavarühmadel on kuue aastane akrediteering, tähtajatu õppe läbiviimise õigus ning kohustus osaleda kvaliteedi hindamise protsessis vähemalt kord kuue aasta vältel. Kvaliteedi hindamine mõjutab õppe läbiviimise õigust vaid juhul, kui selle tulemusel ilmnevad olulised mittevastavused hindamiskriteeriumitele. Akrediteerimisprotsessi muutmiseega kvaliteedi hindamise protsessiks tõhustatakse õppimiskeskse koolikultuuri arengut ning suurendatakse kutsehariduse usaldusväarsust.

Kutseõppeasutuse seaduse ja sellega seotud rakendusaktide muutmiseks moodustas haridus- ja teadusminister 26.01.2018 käskkirjaga töörühma järgmises koosseisus:

Helen Põllo (Haridus- ja Teadusministeerium, kutsehariduse osakonna juhataja), Teet Tiko (Haridus- ja Teadusministeerium, kutsehariduse osakonna asejuhataja), Erkki Piisang (Haridus- ja Teadusministeerium, üldhariduse, noortepoliitika ja koolivõrgu asekanstleri nõunik), Rita Siilivask (Haridus- ja Teadusministeerium, kutsehariduse osakonna nõunik), Mari Tikerpuu (Haridus- ja Teadusministeerium, kutsehariduse osakonna peaekspert), Piret Tamme (Tallinna Tervishoiu Kõrgkool, kutseõppe osakonna juhataja), Marko Udras (Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, poliitikakujundamise ja õigusosakonna juhataja), Anneli Entson (Eesti Töõandjate Keskkliit,

haridusnõunik), Kaie Piiskop (SA Innove, õppekava metoodika keskuse nõunik), Kaja Toomsalu (Eesti Ametiühingute Keskliit, kollektiivläbirääkimiste ja palgapoliitika sekretär), Kaisa Lõhmus (Sotsiaalministeerium, tööhõive osakonna peaspetsialist), Tarmo Loodus (Eesti Kutseõppe Edendamise Ühing, juhatuse esimees), Tanel Linnus (Eesti Kutseõppe Edendamise Ühing, juhatuse liige), Karin Andre (Eesti Töötukassa, töötuse ennetamise ja oskuste arendamise osakonna juhataja asetäitja), Tiia Randma (SA Kutsekoda, juhatuse liige), Anu Kull (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, majandusarengu osakonna peaspetsialist), Andreeanne Kallas (Eesti Õpilasesinduste Liit, juhatuse esimees), Heli Mattisen (Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur, juhataja), Helmer Jõgi (Jaan Poska Gümnaasium, direktor), Ott Kasuri (Eesti Maaomavalitsuste Liit, tegevdirektor), Liivi Raudsepp (Tartu Kutsehariduskeskus, direktori asetäitja õppealal).

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Haridus- ja Teadusministeeriumi kutsehariduse osakonna peaekspert Mari Tikerpuu (735 0126, mari.tikerpuu@hm.ee), kutsehariduse osakonna asejuhataja Teet Tiko (735 0273, teet.tiko@hm.ee), kutsehariduse osakonna nõunik Rita Siilivask (735 0226, rita.siilivask@hm.ee), kutsehariduse osakonna juhataja Helen Põllo (735 0162, helen.pollo@hm.ee) ja õigusosakonna jurist Hilje Arukuusk (735 0142, hilje.arukuusk@hm.ee).

Põhikooli- ja gümnaasiumiseadust puudutavad muudatusettepanekud valmistasid ette üldharidusosakonna nõunik Kristi Mikiver (735 0280, kristi.mikiver@hm.ee) ja õigusosakonna jurist Indrek Kilk (735 0144, indrek.kilk@hm.ee).

Eelnõu koostamisse panustasid ka Haridus- ja Teadusministeeriumi kutsehariduse osakonna nõunik Meelis Mereküla, kutsehariduse osakonna peaekspertid Ülle Laas, Meeli Murasov ja Karin Ruul ning analüüsiosakonna analüütik Triin Savisto.

Eelnõu on keeleliselt toimetanud OÜ..... keeleteimetaja.....

Eelnõu ei ole seotud ühegi muu menetluses oleva seaduseelnõuga ega EL õiguse rakendamisega. Eelnõu pole seotud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga.

Eelnõuga muudetakse KutõSi redaktsiooni RT I, 22.01.2018, 7.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu lihthälteenamus.

2. SEADUSE EESMÄRK

Käesoleva seaduseelnõu kolm keskset teemat on kutsehariduse rahastamispehimoõtete muutmine, paindlike ligipääsuvõimaluste loomine kutseõppesse ning kutseõppe kvaliteedi hindamine. Eelnõus kavandatud muudatuste jõustumise eesmärgiks on olukord, kus, kutseõppeasutuste ja rakenduskõrgkoolide koolituspakkumine vastab nii riigi kui piirkonna koolitusvajadusele ning seejuures ei sõltu kooli jätkusuutlikkus üksnes õppesse asuvate õppijate arvust. Kutseõppeasutustesse luuakse paindlikud võimalused haridustee jätkamiseks nii neile, kel puudub valmisolek õpingute alustamiseks kindlal erialal kui ka koolikohustuse ea ületanutele mittestatsionaarses õppevormis üldhariduse omandamiseks. Kutseõppe kvaliteedi hindamise protsess on kooskõlas haridusstrateegiliste eesmärkidega ning toetab kooli sisemist kvaliteedi tagamise protsessi.

Kutsehariduse rahastamispehimoõtete muutmise ajendiks on riiklikul koolitustellimusel põhineva süsteemi jäikus. Riigi tellitavad koolituskohad õppekavarühmiti on muutumas takistuseks koolide võimekusele reageerida kiirelt tööjõuturu koolitusvajadusele, eelkõige väljaspool Tallinna, kus maakonnas on üldjuhul ainult üks kutseõppeasutus, aga ka pealinnas, kus enamus kutseõppeasutusi on erialati spetsialiseerunud. Probleemiks kehtivas regulatsioonis on ka asjaolu, et koolide jätkusuutlikkus

sõltub ainult riikliku koolitustellimuse täitmisest. Samuti puudub ainult koolitustellimusele tuginevas rahastamisskeemis arendustegevusi motiveeriv element.

Muudatustega asendub riiklik koolitustellimus tegevustoetusega, mis omakorda jaguneb baas- ja tulemusrahastamiseks ning õppe kättesaadavuse toetamiseks. Baasrahastamise komponendi kaudu rahastatakse õppekasvatustöö korraldamist, tugiteenuste osutamist ja kooli haldamist, millega tagatakse kooli stabiilne rahastamine sõltumata õppijate arvu prognoosimatust langusest või tõusust. Tulemusrahastamise komponent sõltub sellest, kui head on kooli tulemused kokku lepitud hariduse võtmenäitajate alusel. Tulemusrahastamise ülesanne on motiveerida koole õppe- ja kasvatustöös pidevale arendustegevusele ehk tulemusnäitajate täitmine tagab koolile eelarvelisa. Sotsiaalpartnerite kaasamine kooli nõunike kogudes koolitusvajaduse kaardistamisel muudab koolid oma tegevustes autonoomsemateks ning enam kohaliku töajuturuga sidustatuks. Eesmärgiks on samuti tihendada kutseõppeasutuste koostööd rakenduskõrgkoolide ja üldhariduskoolidega.

Kutseõppeasutuse seaduse muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsuse kooskõlastusringilt saabunud tagasisidena soovitati tulemusrahastamise põhimõtted või indikaatorid kirjeldada seaduses ning selgitada, kuidas tagatakse jätkusuutlik õpe riigile olulistes koolitusvaldkondades, mida ja kuidas võetakse aluseks koolituse pakkumise koostamisel koolides, kui koolitustellimus riigi tasandil puudub ning suurendada seejuures nõunike kogu rolli. Samuti esitati ettepanek lisada tulemusnäitajate hulka kaasava hariduse komponent.

Eelnõu koostamisel on ettepanekutega arvestatud alljärgnevalt. Kirjeldatud on tulemusrahastamise üldised põhimõtted ja tulemusnäitajad. Õpe riigile olulistes koolitusvaldkondades tagatakse tegevustoetuse käskkirjaga koolile antavate ülesannetega. Samuti nõunike kogude kaudu, kelle ülesannete hulka lisatakse kooli poolt moodustatavate koolituskohtade kooskõlastamine. Kooli nõukogule aga delegeeritakse koolituskohtade kinnitamine. Ühtlasi täpsustatakse nii koolijuhil ülesandeid kui tema pädevuse hindamist. Koolitusvajaduse alusena määratletakse nii pika- kui lühiajalised riiklikud kui ka piirkondlikud töajuturuprognosid (sh OSKA raportid, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi töajõuvajaduse prognoos, Eesti Töötukassa töajõuvajaduse baromeeter jt). Kaasava hariduse komponent on võimalik vajadusel lisada ministri määrusega kinnitatavate tulemusnäitajate hulka. Lisaks on rahastamis põhimõtetes erivajadusega õpilastele täiendava toe osutamine koolides tagatud baasrahastamise kaudu.

Samuti vajab uuendamist noorte kvalifitseeritud õpetajate ja tugispetsialistide kutseõppeasutusse tööle asumise motiveerimine lähtetoetusega. Õpetajaskonna vananemine (ligi neljandik kutseõppeasutuste õpetajaist on vanemad kui 60 eluaastat) ning ca 40% alustavate noorte õpetajate lahkumine peale esimest õppeaastat on väljakutse, mis eeldab ka potentsiaalsete kutseõpetajate ja tugispetsialistide motiveerimist. Samuti on Eesti Hariduse Infosüsteemi alusel kutseõppeasutuses tööl vaid 27 erialase kvalifikatsiooniga tugispetsialisti, kuid ligi kolmandik kutseõppe õpilastest vajab õppetöös enam tuge.

Eelnõuga muudetakse õpetaja lähtetoetuse tingimusi ning kehtestatakse lähtetoetuse tingimused kutseõppeasutusse tööle asuvatele tugispetsialistidele.

Paindlike ligipääsuvõimaluste loomise ajendiks on kutsehariduse katkestajate suur osakaal, mis viitab uuringutele tuginedes nii ebateadlikele erialavalikutele, kui ka sobiva üleminekumeetme puudumisele, eeskätt põhikoolist kutseõppesse siirdumiseks. Prioriteetne sihtrühm on siinkohal põhikooli lõpetanud, kes aasta jooksul õpinguid ei jätkata, samuti kutsekooli ja gümnaasiumi katkestajad. Lisaks sellele on seni kasutamata ressursid olemasoleva kutseõppeasutuste võrgu rakendamine mittestatsionaarse üldharidusõppe pakkujana. Õpilaskoduga varustatud kutseõppeasutuste võrk igas maakonnas võimaldab regionaalselt paremat ligipääsu ka täiskasvanutele, kellel soov lõpetada poolelijäänud üldharidusõpingud. Lisandväärtuseks on seejuures võimalus täiendada end üldharidusõpingute kõrval ka erialaselt kutseõppeasutuses pakutavate valikõpingute käigus.

Kavandatavate muudatustega avaneb kutseõppeasutusel võimalus viia läbi nii üldharidusõpet mittestatsionaarses õppevormis kui ka avada tasemeõppe õppekavu eelkutseõppena, isikuarengu õppekavarühmas, mis kuulub rahvusvahelise ühtse hariduse liigituse (ISCED-F 2013) järgi üldõppekavade õppevaldkonda. Mõlemad muudatused on kutseõppe süsteemis esmakordsed. Isikuarengu õppekavarühmas toimuv õpe keskendub võtmepädevuste ja ülekantavate oskuste kujunemise toetamisele, mis on seotud töökoha või eriala valikuga. Eelkutseõppe avamine tasemeõppena eeldab tasemeõppe mõiste avardamist. Lisatakse erisus, mille kohaselt tasemeõppe aluseks ei pea olema vaid kutsestandardiga seotud õppekavad ning lõpetamise tingimuseks erialane kvalifikatsioon.

Üldharidusõppe korraldus mittestatsionaarses õppevormis õppijaile toimub kutseõppeasutuse seaduse alusel põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tulenevate erisustega, sh õppekava, hindamise, õppekoormuse ja kooli lõpetamise tingimuste osas. Samuti võimaldavad käesoleva eelnõuga kaasuvad muudatused põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses nii üldhariduskoolile kui kutseõppeasutusele õppekorralduses paindlikumaid valikuid.

Kutseõppeasutuse seaduse muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsuse kooskõlastusringilt saabunud tagasisidena toetati nii gümnaasiumi ja kutseõppeasutuste tihedamat õppekorralduslikku koostööd kui ka kirjeldatud üleminekumeetme viimist kutseõppeasutuse regulatsiooni. Ettepanekuna esitati koostöövõimaluse loomine ka põhikooliga. Kavandatavas eelnõus on koostöömudel esitatud viisil, kus kutseõppeasutustele laieneb õigus viia läbi mittestatsionaarset üldharidusõpet koolikohustuse ea ületanud sihtrühmale, seejuures laieneb kutseõppeasutusele õigus viia läbi õpet nii põhikooli kui gümnaasiumi tasemel.

Lisaks märgiti, et kavandatav üleminekumeede põhikoolist kutseõppesse (eelkutseõppe õppekava) võib tekitada täiendava rahastamise vajaduse. Samuti seati kahtluse alla, kas praktiline õpe üldõppekavade õppevaldkonnas on sobilik lahendus erivajadusega isikule, eeskätt praktikakohtade leidmise keerukuse tõttu. Tagasisidena paluti täpsustada, kuidas on kavandatavat üleminekumeedet võimalik rakendada keeleõppe meetmena uussisserändajatele ning kas antud meede on osa laiema arendustööst lõimitud kutse- ja keeleõppe metoodika rakendamisel muukeelsetes õppekavarühmades.

Kavandatav üleminekumeede eelkutseõppena on eelnõus kirjeldatud tasemeõppe osana, mille rahastamine toimub erivajadusega õppijaile rakendatava täiendava koefitsiendi alusel. Õpilaste arvu muutuse üldist trendi aluseks võttes puudub prognoosi kohaselt antud sihtrühma tasemeõppesse sisenemiseks täiendava rahastamise vajadus. Tulenevalt üleminekumeetme eesmärgist on õppe läbiviimine individualiseeritud. Tugispetsialistide kaasatus võimaldab koolile piisavalt inim- ja ajaressurssi, leidmaks vajadusel nii praktikakohti kui võimalusi osaleda erialaõppe praktilise töö tundides. Kutseõppe ülesanne on iga õpilase, sh ka erivajadusega õpilaste tööle rakendumise toetamine kutseõppe kaudu. Mis puudutab uussisserändajate sihtrühma, siis eelkutseõpet ei ole kavandatud eraldiseisva keelemeetmena, vaid eeskätt muukeelse õppija erialavaliku toetamisena ning erialaõppeks täiendava ettevalmistusena. Eelkutseõppe sihtrühm on prognoosi kohaselt väga heterogeenne, mistõttu keskendutakse täiendavale keeleõppele üldharidusainete, töökohal õppimise või praktilise töö kaudu juhul, kui see osutub indiviidi tasandil vajalikuks, et jätkata haridusteed.

Kutseõppe senises kvaliteedi tagamises puudub meede, millega saaks anda koolidele vajalike parentuste suhtes tagasisidet ilma, et see mõjutaks kooli õigust õpet läbi viia. Kehtiva kutseõppeasutuse seaduse kohaselt on akrediteerimise tulemus otseselt seotud õppe läbiviimise õigusega, st kooli jaoks positiivse või negatiivse otsuse langetamisega. Selline süsteem ei toeta alati piisavalt ausa, enesekriitilise, parentustele suunatud tagasiside andmist hindamisprotsessis. Eelnõus kavandatava muudatuse kohaselt oleks õppekavarühmas kuueaastast õppe läbiviimise õigust omav kool edaspidi kohustatud läbima regulaarse välishindamise, mis toimub vähemalt kord kuue aasta

jooksul. Hindamise tulemus ei ole eelnõu alusel seotud aga õppe läbiviimise õiguse otsusega, vaid annaks eelkõige sisendit koolile, kooli pidajale, aga ka teistele huvigruppidele niiarendustegevuste kui ka eeskujuks olevate praktikate osas. Kvaliteedi hindamise lahti sidumine õppe läbiviimise õigusest võimaldab suurendada hindamise arengut toetavat iseloomu. Juhul, kui arendustegevuste hulk on väga suur või hinnangust tulenevalt esineb mittevastavusi kehtivatele regulatsioonidele, on vastutaval ministril võimalus sekkuda ja algatada järelevalve menetlus. Hindamistegevust korraldab eelnõu kohaselt ministerium, kellel on õigus volitada vastav tegevus pädevale riigiasutusele või sihtasutusele.

Õppe avamiseks uues õppekavarühmas tuleb taotleda õppe läbiviimise õigust. Õppe läbiviimise õiguse andmiseks asjaomases õppekavarühmas tehakse ekspertiis. Tähtajaline õppe läbiviimise õigus ei tähenda mittevastavust riiklikele regulatsioonidele, vaid annab koolile võimaluse alustada tööd uues õppekavarühmas ning viia õppeprotsessi juhtimine ning läbiviimine kolme aasta jooksul tasemele, mis võimaldaks siseneda kvaliteedi hindamise protsessi ning saada tähtajatu õppe läbiviimise õigus õppekavarühmas.

Kehtiva regulatsiooni alusel akrediteeritud ja õppekavarühmas kolmeaastast õppe läbiviimise õigust omavad koolid peavad õppe läbiviimise õiguse tähtaja möödumisel läbima korduva ekspertiisi ning kui ka kolmandal korral ei saada tähtajatut õppe läbiviimise õigust, siis vastav õigus lõpeb. Kui ekspertiisi tulemusena saadakse tähtajatu õppe läbiviimise õigus, siis edaspidi osaleb kool kvaliteedi hindamises kord kuue aasta jooksul.

Kehtiva seaduse kohaselt akrediteeriti vastavat õppekavarühma ning vastavalt akrediteerimise tulemusele pikendas valdkonna eest vastutav minister õppe läbiviimise õigust kas kolme või kuue aasta võrra. Kolmeaastaste akrediteeringute saamise arv ei ole kehtivas seaduses piiratud, kuid kavandatava muudatusega saab ekspertiisi taotleda kuni kolmel korral.

Kutseõppeasutuse seaduse muutmise eelnõu väljatöötamiskavatsuse kooskõlastusringilt saabunud tagasisidena toetati kvaliteedi hindamise põhimõtete kaasajastamist, seejuures pöörati tähelepanu sellele, et eelnõus kajastataks hindamishõukogu moodustamise põhimõtteid ning täpsustataks erakoole puudutavaid sätteid. Mõlemaid ettepanekuid on käesolevas eelnõus arvestatud.

3. EELNÕU SISU JA VÕRDLEV ANALÜÜS

Eelnõu § 1 punktiga 1 muudetakse kutseõppeasutuse seaduse § 1 lõiget 1. Kehtiva seaduse reguleerimisalast jäetakse välja mõiste riiklik koolitustellimus. Täpsem selgitus on toodud käesoleva eelnõu § 1 punktis 56.

Eelnõu § 1 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks paragrahvi 5 lõike 3 viimane lause, mis sätestab, et riigikooli asutamine ja õppe läbiviimise õigus andmine toimub samaaegselt. Kehtiv regulatsioon ei jäta riigile võimalust asutada kool ilma õppe läbiviimise õiguseta vähemalt ühes õppekavarühmas. Samas era- ja munitsipaalikooli asutamisel on vastav võimalus olemas. Kavandatud muudatus annab riigile analoogse võimaluse ka riigikooli asutamisel. Õppe läbiviimise õiguse taotlemine kutseõppeasutuse seaduse (edaspidi *KutÕS*) § 9 sätestatud dokumentide ettevalmistamiseks on tömahukas protsess. Samuti võib kooli asutamine ilma õppe läbiviimise õiguseta olla vajalik juhul, kui alustatakse näiteks hoone rajamisest. Kogu protsess võib kesta pikemat aega ning õppe läbiviimise õiguse taotlemine ajaks, kui tegelikku õppetööd ei toimu, ei ole vajalik.

Eelnõu § 1 punktiga 3 muudetakse seaduse kolmanda peatüki pealkirja. Senine pealkiri „Õppe läbiviimise õigus“ asendatakse pealkirjaga „Õppe läbiviimise õigus ja kvaliteedi hindamine“, mis tagab pealkirja vastavuse peatükis sisalduvate paragrahvide sisuga.

Eelnõu § 1 punktiga 4 muudetakse § 8 lõiget 1 selliselt, et õppe läbiviimise õigus on valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga koolile antud tähtajaline või tähtajatu õigus viia läbi tasemeõpet vastavas õppekavarühmas. Võrreldes praeguse regulatsiooniga lisandub ministrile tähtajatu õppe läbiviimise õiguse andmise võimalus. Tähtajalise õppe läbiviimise õiguse saab valdkonna eest vastutav minister anda kolmeks aastaks.

Eelnõu § 1 punktiga 5 täiendatakse §-i 8 lõikega 2¹, milles sätestatakse tähtajalise õppe läbiviimise õiguse lõppemine tähtaja möödumisel juhuks, kui kool ei ole esitanud taotlust kordusekspertiisi läbiviimiseks. Vastava tähtaja järgimise kohustus lasub koolil.

Eelnõu § 1 punktiga 6 tunnistatakse kehtetuks § 8 lõike 4 viimane lause, mis sätestas, et juhul kui vähemalt kaks kolmandikku kooli õpilastest ja üliõpilastest õpivad rakenduskõrgharidusõppe õppekavade järgi, laienevad koolile ka rakenduskõrgkooli institutsionaalset akrediteerimist puudutavad sätted. Antud regulatsioon pole vajalik, sest olukorda, kus kutsekoolis enamuses õpivad üliõpilased, enam ei eksisteeri. Vastavalt rakenduskõrgkooli seaduse § 2 lõikele 1 on rakenduskõrgkool õppeasutus, kus toimub rakenduskõrgharidusõpe ning võib toimuda magistriõpe ja kutseõpe ning kus vähemalt kaks kolmandikku õpilastest ja üliõpilastest õpivad rakenduskõrgharidusõppe õppekavade järgi. Eelnevale tuginedes ei ole tegemist enam kutsekooliga vaid rakenduskõrgkooliga.

Eelnõu § 1 punktiga 7 tunnistatakse kehtetuks § 8 lõige 5, mis sätestas, et koolis võib rakenduskõrgharidusõppe raames toimuda õpe ühisõppekava alusel, kui ühisõppekava ja selle alusel läbiviidav õpe vastab rakenduskõrgkooli seadusest, kõrgharidusstandardist ja teistest ühisõppekava reguleerivatest õigusaktidest tulenevatele nõuetele. Kuna rakenduskõrgharidusõpet reguleerib rakenduskõrgkooli seadus ja kõrgharidusstandard, ei ole vastav regulatsioon käesolevas seaduses vajalik.

Eelnõu § 1 punktiga 8 muudetakse § 9 pealkirja, senise „Õppe läbiviimise õiguse andmine kooli asutamisel“ asendatakse „Õppe läbiviimise õiguse taotlemine kooli asutamisel“. Pealkirja täpsustamisega on paragrahvi pealkiri kooskõlas selle sisuga, mis keskendub õppe läbiviimise õiguse taotlemisele.

Eelnõu § 1 punktiga 9 täpsustatakse § 9 lõikes 2 punktides 2-4 loetletud dokumentide esitamist. Uue regulatsiooni kohaselt peab õppe läbiviimise õiguse taotlemisel muu hulgas esitama kvalifikatsiooninõuetele vastavate õppekasvatusala töötajate ametikohtade loetelu, pädeva asutuse hinnangu tervisekaitse- ja ohutusnõuetele vastavate ruumide ja sisustuse ning muu taristu olemasolu kohta ja kooli põhimääruse või põhikirja.

Paragrahv reguleerib õppe läbiviimise õiguse taotlemisel esitatavate dokumentide loendit. Peamine erisus seisneb selles, et mitmel juhul ei ole võimalik või otstarbekas esitada selleks juba kinnitatud dokumente.

Punktis 2, kehtivas seaduses nõutav kinnitus kvalifikatsiooninõuetele vastavate töötajate olemasolu kohta ei taga, et kooli õppetegevuse alustamisel dokumendis nimetatud töötajad ka tööle asuvad, kuna vastavat nõuet pole. Õppe läbiviimise õiguse andjale on pigem oluline kindlustunne, et kooli pidaja on läbi mõelnud, millise kvalifikatsiooniga töötajad on vajalikud kooli tegevuse tagamiseks, seetõttu piisab ametikohtade loetelust.

Punktis 3 on kehtivas seaduses nõutud tõendit, et kooli kasutatavad ruumid ja sisustus vastavad tervisekaitse- ja ohutusnõuetele. Samas jääb selgusetuks, kellel ja millise pädevusega asutusel on õigus nimetatud tõendeid väljastada. Seaduse muudatusega nõutakse edaspidi pädevalt asutuselt hinnangut õppeks kasutatavate ruumide ja selle sisseseade kohta. Hinnang ei vabasta kooli pidajat kohustusest

tegeliku õppetöö alustamisel järgida kõiki tervisekaitse- ja ohutusnõudeid, seega on hinnang pigem informatiivne.

Punktis 4 lisatakse nõudele esitada kinnitatud kooli põhimäärus, nõudega esitada põhimäärus või erakooli puhul põhikiri. Muudatus osutus vajalikuks kuna erakoolide puhul on vastavaks dokumendiks põhikiri mitte põhimäärus.

Eelnõu § 1 punktiga 10 tunnistatakse kehtetuks § 9 lõike 2 punkt 9, mis kohustas taotlejal õppe läbiviimise õiguse taotlemisel esitama koolitervishoiuteenuse osutaja kirjalik nõusolek teenust osutada ja kinnitus koolitervishoiuteenuse tegevusloa olemasolu kohta. Selline nõue pole otstarbekas, kuna vastavalt tervishoiuteenuste korraldamise seadusele peab koolis olema tagatud tervishoiuteenuse osutamine sõltumata kooli asutamisel vastava kinnituse andmisest kooli pidaja poolt. Kooli asutamise otsuse tegemise ja õppetegevuse algamise vahele võib jääda pikk ajavahemik ja tervishoiuteenuse osutaja võib muutuda, seetõttu pole sellisel kinnitusel praktilist tähtsust ning selle puudumine ei vabasta kooli pidajat vastutusest tervishoiuteenuse tagamisel.

Eelnõu § 1 punktiga 11 täiendatakse paragrahvi 9 lõiget 2 punktiga 10, milles sätestatakse, et korduva ekspertiisi taotlusele tuleb lisada kooli sisehindamise aruanne, kuivõrd kordusekspertiisil on võimalik ja vajalik hinnata ka käivitatud õppekasvatustöö jt protsesse, mida esmakordse ekspertiisi puhul ei ole võimalik teha.

Eelnõu § 1 punktiga 12 muudetakse paragrahvi 10 pealkirja. Senise „Õppe läbiviimise õiguse andmine õppe avamisel uues õppekavarühmas“ asendatakse pealkirjaga „Õppe läbiviimise õiguse taotlemine õppe avamisel uues õppekavarühmas“. Muudatus on tingitud kvaliteedi hindamise protsessi kaasajastamisest, mille kohaselt esmasel taotlemisel antav õppe läbiviimise õigus on tähtajaline. Käesolevas eelnõus on kasutusel läbivalt mõiste „õppe läbiviimise õigus“ ning „tähtajatu õppe läbiviimise õigus“. Kui kool soovib alustada õpet uues õppekavarühmas, tuleb vastavas õppekavarühmas taotleda õppe läbiviimise õigust. Selleks, et kool saaks uues õppekavarühmas tähtajatu õppe läbiviimise õiguse, tuleb antud õppekavarühmas läbi viia kordusekspertiis kolme aasta jooksul. Kordusekspertiisi tulemusena võib hindamisnõukogu teha ettepaneku tähtajatu õppe läbiviimise õiguse andmiseks õppekavarühmas. Pealkirja muudatuse tulemusel on paragrahvi pealkiri kooskõlas selle sisuga.

Eelnõu § 1 punktiga 13 täiendatakse § 10 lõiget 1 erisusega, mis ei nõua õppeasutuselt isikuarengu õppekavarühmas õppe alustamiseks õppe läbiviimise õiguse taotlemist. Tegemist on liigituse „Rahvusvaheline ühtne hariduse liigitus: Haridus- ja koolitusvaldkondade kirjeldused 2013 (ISCED-F 2013)“ järgi üldõppekavade õppevaldkonda kuuluva õppega, millele erialaõppe läbiviimiseks seatud tingimuste kohaldamine pole asjakohane. Isikuarengu õppekavarühma kuulub käesoleva eelnõu § 1 punktis 43 kehtestatud eelkuteõppe tasemeõpe. Õppesse asuva sihtrühma eripärast ning õppe sisust tulenevalt jääb koolile võimalus avada õpet vastavalt vajadusele. Kavandatud õpe keskendub üldoskuste ja võtmepädevuste kujunemise toetamisele ning erialadega tutvumisele praktilise töö kaudu. Üldjuhul on tegemist individualiseeritud õppega, mille väljundiks ei ole kompetentsus ühel kindlal erialal. Kirjeldatud õppe läbiviimiseks pole õppe läbiviimise õiguse taotlemise menetlus suure halduskoormuse ja sisulise vajaduse puudumise tõttu põhjendatud. Tingimused õppe sisule ja korraldusele sätestatakse kutseharidusstandardis.

Eelnõu § 1 punktiga 14 täiendatakse § 10 lõikega 1¹, millega Haridus- ja Teadusministeerium otsustab isikuarengu õppekavarühmas õppe avamise (eelkuteõpe). Otsuse tegemise aluseks on kooli poolt esitatud avaldus koos kutseharidusstandardi nõuetele vastava õppekavaga.

Eelnõu § 1 punktiga 15 täiendatakse § 10 lõiget 2 punktiga 6, millega sätestatakse, et kordusekspertiisi taotlemisel peab kool esitama sisehindamise aruande, mis võimaldab hinnata õppekavarühmas

õppekasvatustööd ja teisi protsesse. Esmase ja korduva ekspertiisi erinevus seisnebki selles, et korduva ekspertiisi puhul on juba võimalus käivitatud õppekasvatustöö protsessi hinnata.

Eelnõu § 1 punktiga 16 muudetakse paragrahvi 11 lõike 1 sissejuhatavat osa. Kehtivas seaduses ei ole selgelt öeldud, kes teeb ekspertiisi, samuti on kehtestatud, et valdkonna eest vastutav minister moodustab ekspertiisikomisjoni. Muudatusega täpsustatakse, et õppe läbiviimise õiguse andmisel teeb ekspertiisi Haridus- ja Teadusministeerium ning viimane võib selleks volitada ka riigi sihtasutust või halduskoostöö seaduse alusel valitud asutust.

Eelnõu § 1 punktiga 17 muudetakse paragrahvi 11 lõige 1 punkte 1–3. Ekspertiisi käigus hinnatavate aspektide sõnastust muudetakse täpsemaks. Punkti 1 täiendatakse selliselt, et lisaks õpiväljundite saavutatuse hindamisele hinnatakse ka kutseharidusstandardi nõuetele vastavust. Punktis 2 muudetakse seni kehtinud sõnastust, mille kohaselt hinnati õppekasvatusala töötajate vastavust kvalifikatsiooninõuetele. Muudatuse põhjuseks on asjaolu, et taotlusedokumentide esitamisel ei hinda ekspertiisikomisjon tegelikult õppekasvatusala töötajate kvalifikatsiooninõuetele vastavust, sageli ei ole seda võimalik teha, kuna ei ole veel sõlmitud lepinguid tulevaste töötajatega jne. Koolil tuleb esitada kavandatavate vajalike ametikohtade andmed ning selle põhjal hindab ekspertiisikomisjon selle piisavust õppe korraldamiseks.

Punkt 3 sätestab, et hinnatakse õppetaristu sobivust õppekava eesmärkide täitmiseks. Muudatuses on nimetatud ressursside piisavuse hindamist laiemalt.

Eelnõu § 1 punktiga 18 muudetakse paragrahvi 11 lõikeid 2 ja 3. Lõiget 2 muudetakse selliselt, et ekspertiisi kulud ja nende katmise korra kinnitab ekspertiisi läbiviimise eest vastutav asutus, lisandub ekspertiisi ülemäärade mõiste ja ekspertiisi kulude ülemäärade kehtestamine valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga. Kehtivas seaduses on ekspertiisi kulud sätestatud summana, mis ei võimalda piisavalt paindlikult ekspertiisi kulusid vajadusel ajakohastada. Sarnaselt kehtiva regulatsiooniga sätestatakse lõikes 3, et ekspertiisi teostatakse pärast kulude tähtaegset katmist. Uues regulatsioonis jäetakse ära viide käskkirjaga kinnitatud ekspertiisi kuludele, kuna edaspidi kehtestab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga ka kulude ülemäärad. Analoogselt kehtiva regulatsiooniga katab ekspertiisi kulud õppe läbiviimise õiguse taotleja.

Eelnõu § 1 punktiga 19 muudetakse paragrahvi 12 lõiget 5, milles täpsustades võimalikke ekspertiisi tulemustest lähtuvaid otsuseid õppe läbiviimise õiguse andmisel. Valdkonna eest vastutav minister annab õppe läbiviimise õiguse kas tähtajatult või tähtajaliselt kolmeks aastaks. Kehtestatakse ka võimalus mitte anda õppe läbiviimise õigust, mis kehtivas regulatsioonis puudub. Tähtajatu õppe läbiviimise õiguse andmine esmakordse taotlemise järgselt võib olla põhjendatud ja vajalik nt õppekavarühmade liigituse muutumisel.

Eelnõu § 1 punktiga 20 täiendatakse §-i 12 lõikega 5¹. Kui kolmanda ekspertiisi tulemusena ei saa kool tähtajatut õppe läbiviimise õigust, lõpeb õppe läbiviimise õigus tähtaja möödumisel. Õppe läbiviimise õiguse kehtetuks tunnistamine vastaval põhjusel tooks kaasa asjatu halduskoormuse ning selle vältimiseks ei toimu õppe läbiviimise õiguse kehtetuks tunnistamist käskkirjaga, vaid see lõpeb vastava tähtaja saabumisel.

Eelnõu § 1 punktiga 21 tunnistatakse paragrahv 13 kehtetuks, kuna õppe läbiviimise õiguse pikendamist sellisel kujul enam ei toimu. Kui kool on saanud esmakordse õppe läbiviimise õiguse, siis peab ta läbima korduva ekspertiisi. Kui koolile on õppekavarühmas antud tähtajatu õppe läbiviimise õigus, siis toimub edaspidi kvaliteedi hindamine, mis sätestatakse käesoleva eelnõu § 1 punktis 27.

Eelnõu § 1 punktiga 22 muudetakse paragrahvi 14 pealkiri senisega võrreldes lühemaks ja selgemaks, jättes pealkirjast välja viite õppe läbiviimise õiguse kehtetuks tunnistamise ja pikendamisest keeldumise kohta, mida sellisel kujul enam ei toimu.

Eelnõu § 1 punktiga 23 muudetakse paragrahvi 14 lõike 1 punkti 4 kasutades akrediteerimise mõiste asemel kvaliteedi hindamise mõistet. Sarnaselt kehtiva regulatsiooniga, mis sätestas, et valdkonna eest vastutaval ministril on õigus tunnistada õppe läbiviimise õigus kehtetuks kui kool on õppe läbiviimise õiguse taotlemisel või akrediteerimisel esitanud valeandmeid, jääb põhimõtteliselt samaks ka uus regulatsioon välja arvatud akrediteerimist puudutavas osas, mille asemele tuleb kvaliteedi hindamise mõiste. Seega on valdkonna eest vastutaval ministril õigus tunnistada õppe läbiviimise õigus kehtetuks, kui kvaliteedi hindamise protsessis esitatakse valeandmeid.

Eelnõu § 1 punktiga 24 täiendatakse paragrahvi 14 lõiget 1 punktiga 5, milles sätestatakse, et valdkonna eest vastutaval ministril on õigus tunnistada õppe läbiviimise õigus kehtetuks, kui õppekavarühmas ilmnevad olulised mittevastavused hindamiskriteeriumitele. Muudatused on vajalikud kutseõppe kvaliteedi tagamisel selleks, et õppekavarühmades, kus õppe kvaliteet ei ole piisav tähtajatu õppe läbiviimise õiguse saamiseks, ei oleks võimalik kauem õpet pakkuda. Võrreldes kehtiva regulatsiooniga lisandub õppe läbiviimise õiguse kehtetuks tunnistamise alusena olulistele hindamiskriteeriumitele mittevastavus.

Eelnõu § 1 punktiga 25 muudetakse paragrahvi 14 lõiget 3, milles kehtestatakse õppe läbiviimise õiguse kehtetuks tunnistamisel või tähtaja möödumisel jõustumistähtaeg, mis on vähemalt kuus kuud pärast õiguse kehtetuks tunnistamise otsuse jõustumist. Kuivõrd enam ei toimu õppe läbiviimise õiguse pikendamist, vaid ekspertiis või kvaliteedi hindamine, siis on see käesolevast sõnastusest välja jäetud. Samuti pannakse koolile kohustus tagada vastuvõetud õpilastele lõpetamine õppe nominaalkestuse jooksul.

Eelnõu § 1 punktiga 26 muudetakse paragrahvi 14 lõiget 4 ja 5 jättes sõnastuses välja õppe läbiviimise õiguse pikendamist puudutava. Muudatus on vajalik, sest õppe läbiviimise pikendamist uues kvaliteedi hindamise protsessis ei toimu.

Eelnõu § 1 punktiga 27 täiendatakse seadust §-ga 14¹, milles kehtestatakse kutseõppe kvaliteedi hindamine, mida edaspidi nimetatakse kvaliteedi hindamiseks. Uus kvaliteedi hindamise protsess lähtub kujundava hindamise põhimõtetest, mille rakendamiseks on vajalik kaotada otsene seos hindamise tulemuse ja õppe läbiviimise õiguse pikendamise vahel.

§ 14¹ lõikes 1 esitatakse kutseõppe kvaliteedi hindamise sisu ning üldised hindamisvaldkonnad. Sarnaselt kehtivas seaduses õppe läbiviimise õiguse pikendamisel sätestatud põhimõtetega, tugineb ka kvaliteedi hindamise protsess sisehindamisele ning antud lõikes on välja toodud oluline põhimõte, et kvaliteedi hindamine on kooliväliste sõltumatute hindajate läbiviidav välishindamine, mis toimub üks kord kuue aasta jooksul.

§ 14¹ lõikes 2 reguleeritakse kvaliteedi hindamise korraldust. Sarnaselt kehtivas seaduses sisaldunud akrediteerimisprotsessile, sätestatakse kvaliteedi hindamise protsessi korraldamise ülesanne Haridus- ja Teadusministeeriumile. Haridus- ja Teadusministeeriumil on võimalus kvaliteedi hindamise korraldamine volitada ka riigi sihtasutusele või halduskoostöö seaduse alusel valitud asutusele sõlmides selleks halduslepingu. Halduslepingu täitmise üle teostab järelevalvet Haridus- ja Teadusministeerium.

§ 14¹ lõikes 3 sätestatakse, et kvaliteedi hindamise tingimused ja korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega (vt käesoleva eelnõu rakendusakti kavandi lisa nr 1). Kehtivas seaduses reguleerib akrediteerimist haridus- ja teadusministri 26. veebruari 2014. a määrus nr 6 „Kutseõppe tasemeõppe akrediteerimise tingimused ja kord“, mis tunnistatakse kehtetuks.

§ 14¹ lõikes 4 sätestatakse kvaliteedi hindamise läbiviimine hindamisnõukogu poolt ning hindamisnõukogu moodustamise põhimõtted. Erinevalt varasemast akrediteerimise regulatsioonist

nähakse uues regulatsioonis ette hindamisnõukogu vähim koosseis ja õpilaste osalus selles, et kaasata kvaliteedi hindamise protsessi ka õpilaste esindajate ekspertarvamus.

§ 14¹ lõikes 5 sätestatakse kvaliteedi hindamise tulemusena hindamisnõukogu poolt tehtav otsus järgmise hindamise kohta, mille täpse toimumise aja sätestab Haridus- ja Teadusministeerium või viimase poolt volitatud asutus. Samuti seatakse hindamisnõukogule kohustus teavitada Haridus- ja Teadusministeeriumit olulistest mittevastavustest hindamiskriteeriumitele. Kui kvaliteedi hindamist korraldab Haridus- ja Teadusministeerium ise, tuleb puudustest teavitada vastavat osakonda.

Eelnõu § 1 punktiga 28 täiendatakse § 15 lõike 2 punkti 1, lisades senisesse loetellu direktori vastutuse kooli kasutusse antud vara eest. Kehtivas seaduses on otsustusõigus varaga seotud küsimustes antud kooli nõukogule, kuid õigusaktidest tulenevalt kinnitab direktor kõik varaga seotud otsused, vastutab nende õiguspärasuse ja kooli eelarvele vastavuse eest. Direktoril jääb kohustus kooskõlastada varaga seotud otsused kooli nõukoguga.

Eelnõu § 1 punktiga 29 muudetakse § 15 lõike 2 punkti 7 sõnastust. Seadusest eemaldatakse kooli eelarve täitmise aruande kinnitamise nõue, kuna tulenevalt riigi kutseõppeasutuste raamatupidamise tsentraliseerimisest alates 2016 ei koosta ega kinnita direktor eraldi eelarve täitmise aruannet majandusaasta aruande koosseisus. Samas säilib direktoril vastutus kooli eelarve sihipärase ja otstarbeka kasutamise osas.

Eelnõu § 1 punktiga 30 tunnistatakse kehtetuks § 15 lõike 2 punkt 9. Tulenevalt riigi kutseõppeasutuste raamatupidamise tsentraliseerimisest alates 2016 ei koostata koolile eraldi majandusaasta aruannet ja direktor ei pea seda ka kinnitama. Aruandekohustuslikuks on Haridus- ja Teadusministeerium tervikuna. Direktor vastutab jätkuvalt kooli majandustegevuse õiguspärasuse ja otstarbekuse ning tegevuste dokumenteerimise ja raamatupidamisele esitatavate andmete õigsuse eest.

Eelnõu § 1 punktiga 31 täiendatakse § 15 lõiget 2 punktiga 10¹, millega sätestatakse, et direktor korraldab kooli arengukava koostamise, vastutab arengukava elluviimise eest ning kinnitab kooli arengukava täitmise aruande. Sellega sätestatakse otseselt direktori vastutus kooli arengukava koostamise ja elluviimise eest ning arengukava aruande kinnitamise kohustus. Kooli arengukava on üks peamisi kooli ja direktori tegevuse aluseks olevaid dokumente ning on oluline, et vastutus selle väljatöötamise ja elluviimise eest oleks selgelt sätestatud.

Eelnõu § 1 punktiga 32 tunnistatakse kehtetuks § 17 lõige 5 punkt 4, kuna tulenevalt riigi kutseõppeasutuste raamatupidamise tsentraliseerimisest alates 2016 ei koostata koolile eraldi majandusaasta aruannet ja nõukogu ei pea seda kooskõlastama.

Eelnõu § 1 punktiga 33 muudetakse § 17 lõige 5 punkti 7. Seadusest eemaldatakse kooli eelarve täitmise aruande kooskõlastamise nõue, kuna tulenevalt riigi kutseõppeasutuste raamatupidamise tsentraliseerimisest alates 2016 ei koosta ega kinnita kool eraldi eelarve täitmise aruannet majandusaasta aruande koosseisus.

Eelnõu § 1 punktiga 34 tunnistatakse kehtetuks § 17 lõige 5 punkt 8, kuna kutseõppeasutusel ei ole kohustust korraldada sisehindamist ega kinnitada vastavat aruannet. Sisehindamist viivad koolid läbi vastavalt vajadusele ja sellisel juhul kinnitab selle direktor.

Eelnõu § 1 punktiga 35 muudetakse § 17 lõige 5 punkti 10 sõnastust. Vastavalt õigusaktidele sh riigivaraseadusele, vastutab kooli kasutusse antud riigivara eest kooli direktor, kes kinnitab ka kõik riigivaraga teostatavad toimingud. Antud muudatusega säilib direktoril kohustus kooskõlastada riigivaraga teostatavad toimingud kooli nõukoguga, et oleks tagatud varaga seotud otsuste läbipaistvus ja otstarbekus.

Eelnõu § 1 punktiga 36 täiendatakse § 17 lõiget 5 punktiga 11¹, millega sätestatakse, et kooli nõukogu kinnitab koolituskohtade arvu kalendriaastaks õppevaldkonnas, õppekavarühmas või õppekaval, sealhulgas koolituskohtade arvu, mille õppekulusid ei hüvitata. Seaduse muudatusega tunnistatakse kehtetuks seaduse peatükk 8 ehk riiklik koolitustellimus tunnistatakse senisel kujul kehtetuks ning asendatakse riigi poolt eraldatava tegevustoetusega, mis sätestatakse seaduse §-s 47 (vt eelnõu § 1 punkt 57). Seoses sellega suureneb kooli paindlikkus, aga ka vastutus koolituskohtade moodustamisel. Koolituskohtade jaotus õppekavade lõikes on oluline otsus ja selle langetamisel peavad olema kaasatud kooli personal ja nõunike kogu liikmed.

Eelnõu § 1 punktiga 37 tunnistatakse kehtetuks § 17 lõige 5 punkt 12, kuna komisjonid ja töörühmad moodustatakse direktori käskkirjaga. Nõukogul on alati õigus teha vastavaid ettepanekuid KutÕS § 17 lõike 5 punktide 1 ja 13 alusel, seega puudub vajadus seda eraldi sätestada.

Eelnõu § 1 punktiga 38 muudetakse § 18 lõige 3 punkti 2 eesmärgiga täpsustada nõunike kogu rolli kooli arengukava täitmisele hinnangu andmisel. Kehtivat sõnastust võib mõista selliselt, et nõunike kogu annab hinnangu ainult nendele arengukavas sätestatud eesmärkidele, mis on seotud kooli koostööga riigiasutuste, kohaliku omavalitsuse üksuste ja ettevõtetega. Nõunike kogu roll on siiski hinnata kooli tegevust tervikuna, osaleda arengukava koostamisel ja anda hinnanguid selle eesmärkide täitmisele.

Eelnõu § 1 punktiga 39 tunnistatakse kehtetuks § 18 lõige 3 punkt 6, kuna tulenevalt riigi kutseõppeasutuste raamatupidamise tsentraliseerimisest alates 2016 ei koostata koolile eraldi majandusaasta aruannet ja nõunike kogu ei pea selle kohta arvamust avaldama.

Eelnõu § 1 punktiga 40 täiendatakse § 18 lõiget 3 punktiga 7, millega sätestatakse, et nõunike kogu kooskõlastab koolituskohtade arvu kalendriaastaks õppevaldkonnas, õppekavarühmas või õppekaval, sealhulgas koolituskohtade arvu, mille õppekulusid ei hüvitata. Muudatuse eesmärgiks on suurendada nõunike kogu rolli kooli tegevuste kavandamisel, ennekõike koolitusmahtude ja erialade määramisel. Nõunike kogu liikmed esindavad kohalikke ja/või valdkondlike tööandjaid, kohalikke omavalitsusi ja Töötukassat ning omavad kõige täpsemat informatsiooni koolitusvajaduse kohta regioonis või valdkonnas. Seaduse muudatusega tunnistatakse kehtetuks ka seaduse peatükk 8, millega kaotatakse riiklik koolitustellimus senisel kujul ja asendatakse riigi poolt eraldatava tegevustoetusega (vt eelnõu § 1 punktid 56 ja 57).

Eelnõu § 1 punktiga 41 muudetakse § 19 lõiget 2, mille kehtivale sõnastusele lisatakse, et sisehindamine on muu hulgas ka kvaliteedi hindamise sisendiks.

Eelnõu § 1 punktiga 42 tunnistatakse kehtetuks § 19 lõiked 3 ja 4, kuna kehtivas seaduses nimetatud sisehindamise aruande koostamise säte pole otstarbekas. Sisehindamine on pidev protsess, mis on aluseks kooli arengukava koostamisel. Koolid koostavad ka arengukava aruandeid ning dubleeriva aruande koostamist ja selle regulaarsust, lisaks arengukava aruannetele, ei ole vajalik säilitada. Samuti ei toimu uue regulatsiooni järgi õppe läbiviimise õiguse pikendamist, seega muudetakse kehtetuks ka sellega seotud säte.

Eelnõu § 1 punktiga 43 täiendatakse § 22 punkti 2. Antud paragrahvi alusel on kehtestatud Vabariigi Valitsuse määrus „Kutseharidusstandard“, mis sätestab ühtsed nõuded kutseõppele. § 22 punkti 2 loetellu, mis praegu sisaldab õppekava ning õppe ülesanded ja nõuded, sealhulgas õppe mahtu, õpingute alustamise ja lõpetamise nõudeid, võtmepädevuste õppe struktuuri ja mahtusid ning ühisõppekava erisusi, lisandub eelkutsõpe, mida täpsemalt reguleeritakse kutseharidusstandardis (vt ka eelnõu § 1 punkti 44).

Eelnõu § 1 punktiga 44 täiendatakse § 23 lõikega 2¹, millega kehtestatakse tasemeõppena eelkutseõpe, mis vastavalt ISCED-F-2013 liigitusele kuulub üldõppekavade õppevaldkonna isikuarengu õppesuunda. Eelkutseõppe õppekava hõlmab kutseõppe üksikute kompetentside omandamist kas töökohal või koolis ning võtmepädevuste õpet mahus, mis võimaldab erialaõppe alustamist kutsekvalifikatsiooni omandamiseks. Eelkutseõpe on õpe, mis ei vii üldjuhul kindla kvalifikatsiooni omandamiseni, kuid tagab esmase valmisoleku tööturule või erialaõppesse sisenemiseks. Õppe läbimisel omandatakse teisele kvalifikatsioonitasemele vastavad kompetentsid.

Seni kutseõppe tasemeõpet üldõppekavade õppevaldkonnas toimunud ei ole. Üldõppekavade õppevaldkonnad jagunevad vastavalt liigitusele põhiõppekavade, kirja- ja arvutusoskuse ning isikuarengu õppesuunaks. Eelnõus kirjeldatud eelkutseõpe puudutab vaid isikuarengu õppekavarühmas läbiviidavat kutseõpet. Isikuarengu õppekavarühm hõlmab õppekavu, mis on suunitletud võtmepädevuste ja ülekantavate oskuste kujundamisele ning töökoha või tööülesannetega seotud õppe läbiviimisele. Samuti kuuluvad siia igapäevaelus toimetulekut käsitlevad õppekavad erivajadusega isikutele.

Eelnõu § 1 punktiga 45 täiendatakse § 23 lõike 4 sõnastust viisil, kus õppekava paigutamise kvalifikatsiooniraamistikule määrab õppekava aluseks oleva kutsestandardi kõrval ka õppekavas kirjeldatud õpiväljundite paiknemise Eesti kvalifikatsiooniraamistikul. Muudatus on vajalik eeskätt seetõttu, et üldõppekavade õppevaldkonna isikuarengu õppekavarühma õppekavade aluseks ei ole üldjuhul kutsestandard. Õppe eesmärgiks on esmase valmisoleku kujunemine kutseõppe tasemeõppes jätkamiseks või tööturule sisenemiseks. Õpingute vältel võib õpilane omandada üksikuid erialakompetentse, kuid üldjuhul ei ole erialase kvalifikatsiooni omandamine eesmärk ega väljund.

Eelnõu § 1 punktiga 46 täiendatakse § 24 lõiget 1 võtmepädevuste mõistega, mis on paremas kooskõlas õppekavale kehtestatud nõuetega. Vastavalt kutseharidusstandardi §-le 8 on koolil kohustus kirjeldada kutseõppe õppekavade õpiväljunditena lisaks kutse-, eri- ja ametialastele õpiväljunditele ka võtmepädevused õppekavale vastaval kvalifikatsioonitasemel.

Eelnõu § 1 punktiga 47 täiendatakse § 24 lõike 1 viimast lauset sõnaga „kutsed“. Täpsustus on vajalik seetõttu, et kutsestandardite alusel määratakse õppekavades kindlaks nii õppe käigus omandatavad kutsed kui ka osakutsed. Üldjuhul on kutseõppe õppekavade aluseks tervikkutsed ning koolil lasub kohustus siduda ka õppekavade registreerimisel õppekava tervikkutsega, tuues seejuures eraldi välja võimalikud omandatavad osakutsed.

Eelnõu § 1 punktiga 48 täiendatakse § 24 lõike 4 regulatsiooni õppekava avamise põhjendatuse kontrolliga. See tähendab, et lisaks dokumentide kontrollile on võimalik hinnata ka õppekava avamise otstarbekust. Õppekava avamise põhjendatuse regulatsiooni sätestab hetkel EHISe põhimääruse § 41² lõike 1 punkt 4. Olukorras, kus õppekava avamist hinnatakse mitteotstarbekas, ei anna see siiski alust keelduda õppekava registreerimisest. Õppekava registreeritakse, kui see vastab õigusaktides asjaomasele õppekavale kehtestatud nõuetele. Õppekava avamise põhjendatuse hindamise eesmärk on analüüsida enne uute õppekavade avamist, kas õpe soovitaval õppekaval on perspektiivikas, kas õppekavale jätkub õppijaid ja kas piirkonnas leidub õppekavale vastavaid praktikaettevõtteid. Koolid peavad õppekava registreerimiseks esitama ka dokumendid, millest nähtub, kuidas on õppekava avamise põhjendatust analüüsitud ning mis järeldusele on jõutud.

Eelnõu § 1 punktiga 49 muudetakse § 24 lõiget 9 nii, et kvalifikatsioonitaset tõstva jätkuõppe ja viiendale kvalifikatsioonitasemele vastava esmaõppe õppekava saab avada, kui asjaomases õppekavarühmas on õppe läbiviimise õigus antud tähtajatult või kui õppekava avamist toetavad õppekavarühmale vastavad sotsiaalpartnerid ja kooli pidaja. Muudatus on seotud kvaliteedi hindamise protsessi kaasajastamisega, mille kohaselt kool sai eelnimetatud õpet seni läbi viia õppekavarühmas, mis oli saanud kuueaastase akrediteeringu. Seoses asjaoluga, et ajaliselt piiratud akrediteerimine

kaotatakse, laieneb koolidele õigus viia läbi eelnimetatud õpet juhul, kui kool on saanud tähtajatu õppe läbiviimise õiguse vastavas õppekavarühmas.

Eelnõu § 1 punktiga 50 täiendatakse § 25 lõikega 5¹, millega antakse koolile vajadusel õigus eelistada uute õpilaste vastuvõtmisel erialase hariduseta või kvalifikatsioonita isikuid. Kutseõppeasutuste õpilaste sihtrühma kuuluvad väga erineva haridustaseme ja kvalifikatsiooniga isikud, samuti erivajadusega isikud. Elukestvas õppes osalemise ideoloogia on Eestis hästi omaks võetud ning kutseõppe õpilaste seas on palju neid, kellel on varem omandatud kutse- või kõrgharidus. Kutseõppe eesmärgiks on võimaldada tööelus osalemiseks vajalike teadmiste, oskuste ja hoiakute omandamist, kuid populaarsetel erialadel võib tekkida olukord, kus erialase hariduseta isikud ei suuda samaväärselt konkureerida varasema kutse- või kõrgharidusega isikutega ja jäävad õppimisvõimalusest ilma, kuigi nad suudaksid edukalt omandada kõik õppekava õpiväljundid ja asuda tulevikus omandatud erialal tööle.

Eelnõu § 1 punktiga 51 täiendatakse § 32 lõigetega 9 ja 10, mille kohaselt võib koolis avada mittestatsionaarses õppevormis põhikooli ja gümnaasiumi õppe. Õpe saab toimuda nii klasside, üksikute õppeainete, kui ka individuaalse õppekava alusel, seejuures on gümnaasiumi riikliku õppekavaga ette nähtud kohustuslike kursuste maht väiksem õppemahust statsionaarses õppes ning suurem tähelepanu on iseseisval töö. Vastavalt põhikooli riiklikule õppekavale on mittestatsionaarses õppes ka põhikooli kohustuslikke õppeaineid väiksemas mahus.

Lõikes 9 kehtestatakse õigus avada üldharidusõppe mittestatsionaarne õppevorm vaid kutseõppeasutusele, kus toimub õpe ka kutsekeskhariduse õppekavadel, andes kindluse, et kutsekoolil on keskhariduse tasemel õppe läbiviimise kogemus ning piisavalt kvalifitseeritud õpetajaid. Mittestatsionaarse õppe avamise eelduseks on, et kooli pidaja on analüüsinud õppevormi avamise vajalikkust kutseõppeasutuses, tuginedes sellel, kas antud piirkonnas ja olemasolevaid tingimusi arvestades on üldharidusõppe avamine kutseõppeasutuses põhjendatud ning vajalik.

Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt on seni mittestatsionaarse õppe võimaldamise kohustus lasunud vallal või linnal. Sihtrühm on 17-aastane või vanem isik, kes ei ole omandanud põhiharidust ning kelle elukoht asub vastavas vallas või linnas. Täiskasvanute gümnaasiumid on reeglina kohalike omavalitsuste pidada, toimiv koolivõrk on oma olemuselt aga eripalgeline. On suuri ja väga edukalt tegutsevaid täiskasvanute gümnaasiume, aga ka omavalitsusi, kes pigem otsivad võimalusi väikeste koolide liitmiseks mõne olemasoleva õppeasutusega. Seetõttu jõustus põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega 1.02.2018 vastav võimalus, mille alusel võib gümnaasium, milles võib olla põhikooli klasse ning mille põhikooli klassides võib toimuda mittestatsionaarne õpe. Edaspidi on võimalik mittestatsionaarset õpet läbi viia ka riigigümnaasiumite juures.

Eelnõus kavandatava muudatuse eesmärgiks on sarnase võimaluse loomine ka kutseõppeasutustes ehk muudatuse rakendumisel avaneks koolikohustuse ea ületanud isikutele üldkeskhariduse omandamise võimalus mittestatsionaarses õppevormis lisaks gümnaasiumile ka kutseõppeasutuses. Kutseõppeasutustes avatava üldharidusõppe eeliseks on see, et üldharidusõppes osalejatel on võimalus leida valikkursuste kaudu endale sobiv eriala või enesetäiendusvõimalus töökogemusega seotud valdkonnas. Kutsekeskhariduse omandanud või seda omandavatel koolikohustusliku ea ületanud isikutel avaneb selle muudatuse tulemusena parem võimalus täiendada teadmisi kas riigieksamite sooritamiseks või kõrgkoolide vastuvõtutingimuste täitmiseks.

Lõikes 10 on täpsustatud, et üldharidusliku õppe korraldusele kutseõppeasutuses laienevad põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest tulenevad hindamist, õppekava, toetusi, vaheaegu, õppekoormust ning lõpetamist reguleerivad sätted. Muus osas kohalduvad õppekorraldusele kutseõppeasutuse seadus.

Eelnõu § 1 punktiga 52 täiendatakse § 34 lõikega 1¹, milles kehtestatakse erisus, mille kohaselt eelkutsõppe õppekava loetakse lõpetatuks juhul, kui õppekavas kirjeldatud õpiväljundid on saavutatud. Üldjuhul on kutsõppe tasemeõppe lõpetajal kohustus sooritada tasemeõppe lõpetamiseks kutseksam või selle puudumisel koolieksam. Eelkutsõppe õppekava aluseks ei ole erialaste oskuste tõendamine kutse- või koolieksamil, vaid õppekava alusel koostatud individuaalses õppekavas seatud õpiväljundite saavutamine. Individuaalne õppekava võib sisaldada põhi-, üld- või valikmooduleid erialaõppekavadest, kuid tervikkutse saamine pole isikuarengu õppekavarühmas läbiviidava õppe eesmärgiks ning seetõttu on ka õppe tulemused individualiseeritud.

Eelnõu § 1 punktiga 53 täiendatakse §-i 39 lõigetega 1¹–1³, milles kehtestatakse kutsõppeasutuste juhtide hindamise põhimõtted. Sarnaselt kutsõppeasutuste juhtidega kehtestatakse samasugused hindamise põhimõtted ka põhikooli- ja gümnaasiumi juhtidele (vt eelnõu § 4 punkti 1).

Lõikes 1¹ sätestatakse, et direktorite hindamiseks moodustab valdkonna eest vastutav minister hindamiskomisjoni, kuhu kuuluvad vähemalt üks Haridus- ja Teadusministeeriumi, üleriigiliste kohaliku omavalitsuse üksuste liitude ja koolijuhtide registreeritud ühenduse esindaja. Lõikes 1² kirjeldatakse hindamise ülesanne ning protseduur juhul, kui direktori töös esineb olulisi puudusi ning lõikes 1³ täpsustatakse, et direktori hindamise tingimused ja kord sätestatakse valdkonna eest vastutava ministri määrusega (vt rakendusakti kavand seletuskirja lisa nr 3). Nii põhikooli, gümnaasiumi kui kutsõppeasutuste juhtide hindamiseks moodustatakse hindamiskomisjon sarnastel tingimustel.

Kõiki kutsõppeasutuste, põhikoolide ja gümnaasiumide direktoreid hinnatakse vähemalt ühel korral viie aasta jooksul. Hinnatakse direktori vastavust kvalifikatsiooninõuetele (sh riigikeele oskuse nõue) ja juhtimiskompetentse. Hindamise tulemusel saab direktor komisjonilt tagasisidet oma töösooritusele ja ametialasele arengule. Kui hindamise tulemusel selgub, et direktori töös esineb olulisi puudusi KutÕS § 15 toodud ülesannete täitmisel või § 39 lõikes 1 nimetatud kvalifikatsiooninõuete täitmise osas, määrab komisjon direktorile tähtaja kordushindamise läbimiseks. Selleks võimaldatakse tal läbida kompetentside hindamine haridusasutuse juhi kompetentsimudel alusel ning selle alusel saada professionaalset tagasisidet oma ametialasele arengule ja soovitusi enesetäienduseks, mis aitaksid tulla toime hindamise käigus tuvastatud puuduste lahendamiseks. Soovitused ei pea piirnema üksnes täiendusõppega, vaid võivad sisaldada ka teisi professionaalse arengu toetamise lahendusi. Kui kordushindamise tulemusel selgub, et direktor ei ole puudusi kõrvaldanud, võib komisjon teha kooli pidajale ettepaneku direktori töölepingu lõpetamiseks. Hinnataval on võimalus hindamistulemus vaidlustada.

Eelnõu § 1 punktiga 54 kehtestatakse § 41 uues sõnastuses. Eelnõus kavandatavate muudatuste ülesandeks on motiveerida nii õpetajakoolituse läbinuid kutsõpetaja ametit valima kui ka kutsõpetajana kuni kolm aastat töötanud õpetajaid kvalifikatsiooninõuetele vastamiseks ennast täiendama ning omandatud oskusi kutsetunnistuse saamisega tõendama.

§ 41 lõige 2 punktides 1 kuni 3 kehtestatakse lähtetoetuse saamise tingimused. Lõike 2 punktis 1 kehtestatakse tingimus, mille kohaselt lähtetoetust võib taotleda juhul, kui kooli lõpetamise ja õpetajana tööle asumise vahele ei jää enam kui 18 kuud. Punktis 2 võimaldatakse lähtetoetust taotleda neli kuud peale õpetajakoolituse lõpetamist ka neil, kes on tööd alustanud juba õpetajakoolituse ajal või sellele eelneva kõrghariduse omandamise ajal ning vahetult peale erialase kõrghariduse omandamist (aasta jooksul) sisenenud õpetajakoolitusse. Oluline on, et üldhariduskoolide ja kutsõppeasutuste üldharidusainete õpetajatele on lähtetoetuse saamise tingimused oleksid ühtsed.

§ 41 lõige 2 punktiga 3 reguleeritakse lähtetoetuse saamise tingimusi alustavatele kutsõpetajatele. Erisus võimaldab erialase haridusega kutsõpetajana asuda kooli õpetama enne õpetajakoolituse alustamist. Samuti on võimalik lähtetoetust taotleda isikul, kes peale tööle asumist kutsõppeasutuses jõuab kolme aasta jooksul kutsõpetaja kutsestandardi kuuenda või seitsmenda taseme kutsetunnistuse

omandamiseni. Muudatus on vajalik, sest 6. või 7. taseme kutseõpetaja kutsetunnistuseni võib jõuda ka õpetajakoolitust läbimata, tõendades oma kompetentsust varasema õpi- või töökogemusega ning asjakohaste täienduskoolituste kaudu omandatud oskuste ja teadmistega kutseeksamil. Küll aga on seda keeruline teha, kui puudub õpetamiskogemus või erialane töökogemus. Üks aasta õpetamispraktikat jääb üldjuhul kutseõpetaja kutsestandardi 6. või 7. tasemele vastavate kompetentside saavutamiseks lühikeseks. Samuti eeldab kutseõpetajana töötamine omandatud erialal töötamise kogemust. Juhul, kui lähtetoetuse tingimused jaotuvad lühema aja kui kolme aasta peale, on väga keeruline leida seatud tingimustele vastavat sihtrühma. See on ka põhjus, miks seni seatud tingimused pole kutseõpetajaid soosinud ning vajavad seetõttu muutmist.

§ 41 lõikes 3 on analoogselt 1.02.2018 jõustunud muudatusega põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses eemaldatud Tallinnasse või Tartusse õpetama asuvate õpetajate lähtetoetuse taotlemise piirang. Kutseõppe erialade spetsiifikast tulenevalt on sobiva erialase ja pedagoogilise ettevalmistusega õpetajaid keeruline leida ka Tallinnas ja Tartus asuvates kutseõppeasutustes, mistõttu on piirang põhjendamatu.

Muudatused on tingitud asjaolust, et seni ei ole lähtetoetuse tingimused arvestanud piisaval määral kutseõpetaja kutsestandardis kehtestatud nõuetega, mis on aluseks kutseõpetaja kvalifikatsiooni vastavuse hindamisel koolis. Peamiseks kutseõpetajaid puudutavaks probleemiks on õpetajaskonna kiire vananemine ning alustavate õpetajate vähesus ja noorte õpetajate lahkumine koolist.

2016-st kutseõppeasutuse õpetajast on 2017/2018 õppeaasta seisuga 1066 vanemad kui 50 eluaastat ning neist omakorda 46% on vanemad kui 60 eluaastat. Kui alla 30-aasta vanuseid õpetajaid oli 2013/2014 õppeaastal veel 169, siis kahe viimase aastaga on arv langenud 150-ni. Viie viimase õppeaasta andmete põhjal saab väita, et esmakordselt tööle asunutest lahkuvad just nooremad õpetajad (alla 30-aastased ja 30-39 aastased). Seetõttu on iseäranis oluline motiveerida noorema põlvkonna erialaõpetajate sisenemist ja püsimist kutseõpetaja ametis.

Kutseõppe spetsiifikast tulenevalt on töökogemus peale õpinguid samuti väga vajalik. Seni kehtinud lähtetoetuse tingimused soosivad aga otsuse tegemist õpetaja ameti kasuks pigem vahetult peale kõrgharidusõpinguid. See võib olla üheks põhjuseks, miks kutseõppeasutuste õpetajate hulgas on lähtetoetuse saajaid pigem vähe. Perioodil 2008–2017 on õpetaja lähtetoetust taotlenud 14 kutseõppeasutuse õpetajat, kellest 12 on selle ka saanud ehk aastas keskmiselt 1–2 õpetajat. Mõnevõrra on küll tõusnud kõrgkooli lõpetamisel kutseõpetaja kutsetunnistuse saajate arv, kuid vähesed neist on siirdunud õpetajaks kutseõppeasutusse. Kui 2015. aastal said kooli lõpetamisel kutseõpetaja kutsetunnistuse (tase 6 ja 7 kokku) 23 inimest, siis 2017. aastaks on see tõusnud 34 inimeseni. Positiivse muudatusena on EHISE andmetel kahe aasta jooksul kasvanud magistrikraadi või vastava kvalifikatsiooniga kutseõpetajate arv, mis 2015/2016 aastal ulatus 783 õpetajani ning 2017/2018 õppeaastal juba 938 õpetajani. Küll aga pole lähtetoetuse taotlejate hulgas märgata kutseõpetajate osakaalu kasvu, mis viitab sellele, et magistrikraadi omandavad kas juba pikalt koolis töötanud õpetajad, kellele tingimused ei kohaldu või õpivad kutseõpetajaks pigem huvikoolide õpetajad ja juhid, kes antud seaduse tähenduses lähtetoetusele ei kvalifitseeru. Teisalt on EHISE andmetel ametikohale mittevastava kvalifikatsiooniga õpetajaid kutseõppeasutustes ca 20%.

Lõigetes 4 ja 5 pole võrreldes eelnevalt kehtinuga sisulisi muudatusi, küll aga on muudetud sõnastust.

Eelnõu § 1 punktiga 55 täiendatakse seadust §-ga 41¹, millega kehtestatakse tugispetsialisti lähtetoetus. Vajadus motiveerida tugispetsialiste kutsekooli tööle asumata tuleneb eeskätt kutseõppesse asuvast sihtrühmast. Põhikoolijärgsete haridusvalikute uuringust selgus, et neist, kelle keskmine hinne on alla 3,3, läks kutsekeskharidust omandama ligi 70%. Samaaegselt siirdus kutseõppesse vaid 2% lõpetajatest, kelle keskmine hinne ületas 4,6. Ligi veerandile nendest, kes asusid 2014. aastal omandama kutsekeskharidust, oli põhikooli lõpuklassis määratud hariduslik erivajadus, samal ajal kui

üldkeskharidust omandama siirdunute hulgas oli see näitaja 1% (Räis jt, 2016)¹. Mida madalam on põhikooli lõpetamise keskmine hinne, seda suurem on tõenäosus, et kutsekeskhariduse õpingud katkestatakse. Õpilastest, kelle keskmine põhikooli lõpetamise hinne oli madalam kui 3,29, katkestab juba esimesel õppeaastal kutsekeskhariduse õpingud 39,3% (Valk, 2016)². Kui kutseõppe katkestajate protsent jääb püsivalt 19% ja 20% vahele, siis kutsekeskhariduse esimesel aastal katkestab kokku keskmiselt 22,4% õpilastest. Just need esmakursuse katkestajad on potentsiaalsed madala haridustasemega noored, keda erinevate meetmetega haridus- või sotsiaalsüsteemi tagasi tuleb tuua. Tugispetsialisti teenus koolis peab lisaks õpilasele olema tugi õpetajale õppijakesksema õpikeskkonna loomiseks ja võrgustikutöö initsieerimiseks. Kutseõppeasutuse tugisüsteemi kaardistavast uuringust (Haaristo & Kirss, 2018)³ ilmnes, et õpetaja ei tunne katkestamisohus õppijatega töötades piisavalt tugispetsialisti tuge. Nii õpilase, lapsevanema kui ka õpetaja toetamiseks on vajalik erialaspetsialisti kompetents, mida kutseõppeasutustes pigem napib.

EHISE andmetel on kutseõppeasutustes 2017/2018 õppeaastal tööl 27 tugispetsialisti, neist 6 eripedagoogi, 9 koolipsühholoogi ning 12 sotsiaalpedagoogi. Viimase viie aasta jooksul on see arv püsinud stabiilne ning jäänud 24 kuni 30 erialaspetsialisti vahele. Paraku on koolide hulk, kus erinevaid tugispetsialiste ametis, siiski pigem väike. Kümnes koolis on tööl üks tugispetsialist ning veel viies kaks või enam kvalifitseeritud tugispetsialisti. Koolipsühholoogid ja sotsiaalpedagoogid on kutseõppeasutustes pigem tugiteenuse osutajad, eripedagoogidest on aga 74% kaasatud ka õppetöösse. See on ka ilmselt põhjus, miks koolid näevad ka eripedagooge kui kõige vajatavamat tugispetsialisti koolis (Haaristo & Kirss, 2018).

Teisalt on tugiteenuste osutajate ring kooliti väga erinev. Viidatud uuringust selgub, et õpetajad, koolijuhid ja tugispetsialistid ise samuti annavad kooli tugisüsteemi kirjeldamisel väga erinevaid vastuseid. Kuigi nii õpetajate kui koolijuhtide hinnangul on tugispetsialistidest koolis puudus, piirdub tugispetsialistidena kutseõppeasutusse tööle asunud kõrgkoolilõpetajate arv EHISE andmetel ühe kuni kahe isikuga aastas. Enamus tugispetsialiste on tööl tähtajatute töölepingutega ning uusi töökohti luuakse pigem vähe või asuvad loodavad töökohad väljaspool tõmbekeskusi. Muudatuste eesmärk on luua analoogselt põhikooli ja gümnaasiumisse tööle asuvatele tugispetsialistidele lähtetoetuse saamise võimalus ka kutseõppeasutusse tööle asuvatele tugispetsialistidele, mis motiveeriks valdkonna erialaspetsialiste end kutsekoolis teostama.

§ 41¹ lõikes 1 on kehtestatud tugispetsialisti lähtetoetuse mõiste. Tulenevalt lähtetoetuse eesmärgist, ei kuulu kõik tugispetsialistid lähtetoetuse sihtrühma, vaid ainult esmakordselt kutseõppeasutusse tööle asuvad tugispetsialistid. Lõike 2 punktid 1–4 kirjeldavad tingimusi lähtetoetuse saamiseks, sh on õigus lähtetoetusele isikul, kes on omandanud erialase kõrghariduse ning asunud kooli tööle eripedagoogi, sotsiaalpedagoogi või koolipsühholoogina hiljemalt 18 kuud peale kooli lõpetamist. Samuti on lähtetoetust õigus taotleda isikul, kes on õpingute ajal kooli tööle asunud ning esitab lähtetoetuse taotluse hiljemalt 4 kuud peale õpingute lõpetamist. Ka juhul, kui isik asus tööle kõrgharidusõpingute ajal, mis eelnesid tema sotsiaalpedagoogika, koolipsühholoogia või eripedagoogika õpingutele. Seda küll ainult tingimusel, et eelneval kõrgharidustasemel toimunud õpingute lõpetamise ja tugispetsialisti kvalifikatsioonini viivate õpingute vahele jäi kuni üks aasta. Punktis 2 seatakse lähtetoetuse taotlemiseks minimaalse töökoormuse nõue tugispetsialistina, milleks on 0,5 ametikohta, kusjuures ametikoha hulka loetakse ka samaaegne töötamine tugispetsialistina üldhariduskoolis. Punktis 3 seatakse tingimus ametikohale esitatavatele kvalifikatsiooninõuetele vastavuse osas, mida reguleerib

¹ Räis, M. L., Kallaste, E., Sandre, S.L. (2016). Haridusliku erivajadusega õpilaste kaasava hariduskorralduse ja sellega seotud meetmete tõhusus. Eesti Rakendusuuringu Keskus CentAR, Haridus- ja Teadusministeerium. <http://hdl.handle.net/10062/55400>

²Valk, A. (2016). Madala haridustasemega noored. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium. https://www.hm.ee/sites/default/files/haridusmin_madala_haridustasemega_noorte_osakaal.pdf

³ Haaristo, H.-S., Kirss, L. (2018). Eesti kutseõppeasutuste tugisüsteemide analüüs: olukorra kaardistus, võimalused ja väljakutsed tugisüsteemi rakendamisel katkestamise ennetusmeetmena. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

haridus- ja teadusministri 29. augusti 2013.a määrus nr 30 „Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded“. Punktis neli on keeleoskuse nõue, mille alusel peab lähtetoetuse taotleja valdama eesti keelt keeleoskustasemel C1.

Lõikes 3 on viide põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse paragrahvile 77¹, mis käsitleb tugispetsialisti lähtetoetuse taotlemisega, taotlemise õiguse pikendamisega, toetuse väljamaksmise ning tagasinõudmisega seotud tingimusi üldhariduskoolis tööle asuvale tugispetsialistile. Juhul kui tugispetsialisti lähtetoetuse lisandumine toob kaasa rahaliste vahendite lisavajaduse, taotletakse neid riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve protsessis.

Eelnõu § 1 punktiga 56 tunnistatakse kehtetuks kutseõppeasutuse seaduse 8. peatükk. Kehtiva regulatsiooni kohaselt kinnitatakse ministri käskkirjaga kalendriaastaks koolidelt tellitavad koolituskohad õppekavariühmade lõikes ja koolitustellimuse alusel arvestatakse koolile eelarve. Seega sõltub kooli eelarve ainult koolituskohtade arvust ja kui täidetud koolituskohtade arv langeb, väheneb ühtlasi ka kooli eelarve, mis väiksema kooli jätkusuutlikkuse seisukohalt võib osutada kriitiliseks. 2018. aasta algusest jõustunud kutsehariduse uued rahastamis põhimõtted arvestavad rohkem parameetreid kui ainult koolituskohtade arv ja võimaldavad kooli rahastamisel loobuda otsesest seosest koolituskohtade arvu ja koolitustellimuse täitmisega.

Samuti on õppekavariühma põhine koolitustellimus takistuseks koolide võimekusele kiirelt kalendriaasta jooksul reageerida muutustele töajuturul. Eriti problemaatiline on see väljaspool Tallinna, kus maakonnas on üldjuhul ainult üks kutseõppeasutus. Teiseks oluliseks probleemiks koolidele on kujunenud õppijate soovidega arvestamine. Olukorras, kus õpilasel puudub võimalus õppida soovitud erialal, jäetakse valik kutseõppe omandamiseks kas üldse tegemata või kui parema valiku puudumisel valitakse juhuslik eriala, katkestatakse sageli õpingud enne lõpetamist. Valesi valitud eriala on samuti üks peamisi õppes väljalangemise põhjustest.

Muudatuste eesmärgiks on suurendada koolide vastutust ja paindlikkust koolitavate erialade valikul. Selleks antakse kooli nõukogule õigus kinnitada kalendriaastaks koolituskohad kooskõlastades selle eelnevalt kooli nõunike koguga. Otsustusõiguse viimine lähemale piirkondlikule tasandile tagab eeldatavalt paremini kohalike või valdkondlike vajaduste rahuldamise. Vajadusel on riigil võimalik anda riigikoolile täpseid ülesandeid koolituse korraldamiseks, sätestades need tegevustoetuse käskkirjas või munitsipaal- ja erakooliga halduslepingus. Seega säilib kontroll koolide õpetatavate erialade üle ja puudub vajadus senisel kujul riikliku koolitustellimuse järgi.

Vastava peatüki kehtetuks tunnistamisega, muutub kehtetuks ka Haridus- ja teadusministri 20. detsembri 2013. a määrus nr 40 „Kutseõppe riikliku koolitustellimuse koostamise kord Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas“. Kuna määruse alusel moodustatud komisjon kaob, siis selle asemel moodustatakse töörühm (sh kaasatakse töömaailma esindajad), kelle ülesandeks on kokku leppida koolide koolitusmahud, õppevaldkonnad ja erialad. Täienduskoolituse riikliku koolitustellimise finantseerimine ja komisjonide moodustamine reguleeritakse edaspidi täiskasvanute koolituse seaduses. Vastav muudatus tuleneb ka sellest, et lisaks kutseõppeasutustele hakatakse riiklikku koolitustellimust esitama ka kõrgkoolidele, mistõttu ei saa vastav regulatsioon sisaldada vaid kutseõppeasutuse seaduses. Täiskasvanute koolituse seaduse alusel kehtestatakse vastav määrus 2018. aasta jooksul. Vajadusel võib vastavaid komisjone ja töörühmi moodustada ka Haridus- ja Teadusministeeriumi põhimääruse alusel.

Eelnõu § 1 punktiga 57 kehtestatakse § 47 uues sõnastuses. Kehtivas seaduses on kooli rahastamise aluseks riiklik koolitustellimus. Sellest loobumine, mida põhjendati käesoleva seletuskirja § 1 punktis 56, toob kaasa ulatuslikud muudatused ja kehtiva sõnastuse muutmine pole otstarbekas.

§ 47 lõike 1 sõnastust ei muudeta. Lõikes sätestatakse, et koolil on oma eelarve, kus kajastuvad kõik kooli tulud, kulud ja finantseerimistingimused.

§ 47 lõike 2 sõnastust ei muudeta. Lõikes sätestatakse, et kooli võib rahastada riigieelarvest, valla- või linnaeelarvest, majandustegevusest laekuvatest tuludest, sihtotstarbelistest laekumistest ja annetustest ning muudest vahenditest.

§ 47 lõige 3 sätestab, et riigieelarvest eraldatakse koolile KutÕS §-s 3 sätestatud kohustuste ja ülesannete täitmiseks tegevustoetust. Võrreldes kehtiva seadusega lisatakse uus mõiste „tegevustoetus“ ning sätestatakse üheselt selle komponendid, milleks on baasrahastamine, tulemusrahastamine ja kättesaadavuse rahastamine. Täiendavate ülesannete täitmiseks võib riigieelarvest eraldada koolile sihtotstarbelist toetust. Baasrahastamise kaudu tagatakse koolide jätkusuutlikkus ning võimekus täita seadusega sätestatud ülesandeid, tulemusrahastamise kaudu motiveeritakse koole saavutama riigi strateegilisi eesmärgi ja kutseõppe kättesaadavuse komponendi kaudu peab kool toetama õpilaste toitlustamist ja majutamist ning nende teenuste kättesaadavust. Kooli eelarve sõltub osaliselt tulemusnäitajate täitmisest ja tulemusrahastamise mahust. Tulemusrahastamise maht kooli jaoks võib aastati olla erinev kuid selle vähenemine ei tohi olla takistuseks kooli stabiilsele toimimisele. Tegevustoetuse eraldamise täpsemad tingimused on sätestatud käesoleva paragrahvi lõigetes 8 ja 9. Sihtotstarbelise toetuse andmise tingimused ja eeldatavad tulemused lepivad kooliga eelnevalt kokku.

§ 47 lõikes 4 sätestatakse, et tegevustoetuse riigieelarve vahendid koolidele jaotab valdkonna eest vastutav minister käskkirjaga.

§ 47 lõikes 5 sätestatakse, et koolile tulemusrahastamisest arvestatava tegevustoetuse osa suuruse kujundamisel võetakse muu hulgas arvesse tegevustoetuse käskkirja või halduslepingu täitmist ja tulemusnäitajaid, milleks on kutseõppe läbiviimise kvaliteedinäitajaid, sealhulgas kooli kutseksamiga lõpetanud ja töökohapõhises õppes osalevate õppijate näitajaid, kutseõppe läbiviimise tulemuslikkuse näitajaid, sealhulgas kutsekeskhariduse õppekavadel lõpetanud õppijate näitajaid, ühiskonna arengu toetamise näitajaid, sealhulgas tööhõives osalevate ja õpinguid jätkavate õppijate näitajaid ning koostööd tööturu osapooltega ja õppeasutustega. Konkreetset tulemusnäitajaid ja nende rahalise mahu arvutamine sätestatakse ministri määrusega, mis võimaldab tulemusnäitajaid vajadusel lihtsamalt korrigeerida või lisada uusi, vastavalt kutseõppe strateegilistele eesmärkide muutumisele.

§ 47 lõikes 6 sätestatakse, et riigieelarvest eraldatud tegevustoetusest moodustab kool kalendriaastaks tasuta koolituskohad. Koolituskoha arvestuslik alus on 60 Eesti kutsehariduse arvestuspunkti (EKAP) mahus õpiväljundeid. Tasuta koolituskohal õppijatelt ei nõuta õppekulude hüvitamist üheski kutseõpet andvas õppeasutuses, olenemata selle omandivormist. Lõikega 6 sätestatakse kutseõppeasutuse seaduses uus põhimõte, mille järgi riigieelarvest eraldatud tegevustoetusest tasuta koolituskohade moodustamine antakse kooli nõukogu ja nõunike kogu pädevusse, millega tagatakse paindlik reageerimine piirkonna tööturu ootustele. Ühel koolituskohal omandab õppija arvestuslikult 60 EKAP-i mahus õpiväljundeid, kuid ühel koolituskohal võib kalendriaasta jooksul õppida rohkem kui üks õppija. Tegevustoetusest moodustatud koolituskohal õppimine peab olema õppijale tasuta.

§ 47 lõikes 7 sätestatakse, et käesoleva paragrahvi lõikes 3 sätestatud tegevustoetuse põhimõtted, rakendamise tingimused ja korra ning kohaldamise munitsipaal- ja erakoolile kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega. Kehtiva seaduse kohaselt kinnitab rahastamiskomponentide ning nende rakendamise korra Vabariigi Valitsus määrusega. Muudatusega kehtestatakse tegevustoetuse komponentide rahastamise põhimõtted, nende rakendamise tingimused ja korra ning nende kohaldamise munitsipaal- ja erakoolidele aga valdkonna eest vastutava ministri määrusega (vt rakendusakti kavand seletuskirja lisa nr 2). Tegevustoetust on võimalik taotleda ka era ja munitsipaalkoolidel. Kui nimetatud koolid saavad tegevustoetust, kohalduvad neile kõik nõuded ja tingimused, mis kehtivad riigi hallatavatele õppeasutustele õppe läbi viimisel. Vabariigi Valitsuse

määruse ministri määruse tasandile viimine on otstarbekas kutsehariduse rahastamise paindlikkuse suurendamiseks, kuivõrd ühetaoliselt ja jäigalt rahastamismudelilt soovitakse üle minna paindlikult koolide erisusi ja prioriteete arvestavale rahastamismudelile.

§ 47 lõikes 8 sätestatakse, et riigi hallatavale koolile tegevustoetuse ja vajadusel sihtotstarbelise toetuse eraldamise ning kooli kohustused kutseõppe korraldamisel kinnitab valdkonna eest vastutav minister tegevustoetuse eraldamise käskkirjaga. Tegevustoetuse eraldamise käskkirjas määratakse muuhulgas tegevustoetuse ja vajadusel sihtotstarbelise toetuse rahaline maht, kooli ülesannetest ning riigi vajadustest lähtuvad kutseõppe läbiviimisega seotud kohustused ning riigieelarvest rahastatavate hariduslike erivajadustega õpilaste ja kinnipidamisasutuses korraldatava kutseõppe koolituskohtade arv. Kehtiva seaduse järgi rahastati kooli läbi riikliku koolitustellimuse ja sellest loobumine toob ühtlasi kaasa vajaduse kehtestada uus kooli rahastamise kord.

Tehtud muudatuste alusel eraldatakse tegevustoetus ja vajadusel sihtotstarbeline toetus riigi hallatavatele koolile valdkonna eest vastutava ministri käskkirjaga. Tegevustoetuse käskkirjas kajastatakse tegevustoetuse, aga ka sihtotstarbelise toetuse maht, samuti koolile antud ülesanded ning riigi vajadustest lähtuvad kutseõppe läbiviimisega seotud kohustused. Eraldi sätestatakse kohustused, mis on seotud hariduslike erivajadustega õpilaste ja kinnipidamisasutustes korraldatava kutseõppega.

§ 47 lõikes 9 sätestatakse, et munitsipaal- ja erakooli pidajale riigieelarvest tegevustoetuse ja vajadusel sihtotstarbelise toetuse eraldamiseks ning kooli kohustused kutseõppe korraldamisel lepatakse kokku kooli pidaja ja ministeeriumi vahel sõlmitava halduslepinguga, milles sätestatakse muu hulgas riigieelarvest tegevustoetuse ja vajadusel sihtotstarbelise toetuse rahaline maht ja eraldamise kord, riigi vajadustest lähtuvad kutseõppe läbiviimisega seotud ülesanded ja kohustused, riigieelarvest rahastatavate koolituskohtade arv, sealhulgas vajadusel eraldi hariduslike erivajadustega õpilaste ja kinnipidamisasutuses korraldatava kutseõppe koolituskohtade arv ning vajadusel muude vahendite määramise tingimused ja kord. Tegevustoetuse ja/või sihtotstarbelise toetuse maht ning kooli kohustused kutseõppe korraldamisel lepatakse kokku kooli pidaja ja ministeeriumi vahel sõlmitava halduslepinguga.

§ 47 lõikes 10 sätestatakse, et käesoleva paragrahvi lõikes 8 punktis 2 ja lõikes 9 punktis 2 nimetatud ülesannete ja kohustuste määramisel koostöös sotsiaalsete partneritega lähtutakse tööturu vajadustest, registreeritud kutse- ja erialaliitude ettepanekutest, riigi strateegilistest ja valdkondlikest arengukavadest, uuringutest ja prognoosidest ning väljakujunenud koolivõrgust. Koolile ülesannete koostamisse kaasatakse sotsiaalsed partnerid, töötukassa, teised ministeeriumid ja ametiasutused, eesmärgiga tagada koolide tegevuse sihipärasus ja vastavus tööturu nõudmistele.

§ 47 lõikes 11 sätestatakse, et koolil on õigus nõuda õppekulude hüvitamist nõukogu kehtestatud tingimustel ja korras ainult õppijalt, kes ei õpi käesoleva paragrahvi lõike 6 alusel moodustatud koolituskohal. Õppekulude hüvitamise määra kehtestab nõukogu vähemalt neli kuud enne õppeaasta algust. Nõukogu võib õppekulude hüvitamise määra kehtestamisel tõsta määra kuni kümme protsenti võrreldes eelmise õppeaastaga. Vastav regulatsioon kehtib ka praegu ja seda ei muudeta.

Eelnõu § 1 punktis 58 muudetakse § 48 lõiget 1, millega sätestatakse, et riigieelarves ette nähtud koolilõuna toetuse sihtrühmaks on statsionaarses õppes esmaõppe õppekavadel õppivad keskkhariduseta õpilased. Kehtiva seaduse alusel antakse koolilõuna toetust 20-aastaseks saanud keskkhariduseta õpilastele kuni jooksva õppeaasta lõpuni. Koolilõuna toetus kättesaadavuse meetmena on suunatud eelkõige kutsekeskharidust või esmast erialast kvalifikatsiooni omandavatele noortele. Praktikas ei jõua kõik sihtrühma kuuluvad õpilased 20. eluaastaks õpinguid lõpetada mis tähendab, et osad õpilased kaotavad praegu õpingute kestel õiguse saada riigi poolt toetatud koolilõunat. Muudatusega laieneb koolilõuna toetuse sihtrühm ning toetust eraldatakse kõigile keskkhariduseta isikutele sõltumata nende

vanusest. Selle tulemusena paraneb kutseõppe kättesaadavus madala haridustasemega ja erialase kvalifikatsioonita isikutele. Hinnanguliselt puudutab muudatus kuni 850 õpilast.

Eelnõu § 1 punktis 59 tunnistatakse § 48 lõige 3 kehtetuks. Seni kehtinud regulatsiooni kohaselt kehtestati koolilõuna arvestuslik maksumus ühe õpilase kohta ning koolilõuna toetuse jaotamise kord kutseõppeasutuses Vabariigi Valitsuse määrusega. Edaspidi reguleeritakse koolide rahastamist ministri määrusega. Koolilõuna toetus antakse koolidele läbi kutseõppe kättesaadavuse komponendi, mis kehtestatakse § 47 lõikes 3 (vt eelnõu § 1 punkti 57).

Eelnõu § 1 punktiga 60 täiendatakse § 56 lõikega 6, millega sätestatakse koolide põhimääruste seadusega kooskõlla viimise tähtaeg. Koolide põhimäärused, mis riigikoolidele on kehtestatud haridus- ja teadusministri määrustega, tuleb kuue kuu jooksul peale seaduse muudatuste jõustumist eelnõus muudetud sätetega vastavusse viia. Olemasolevad koolide põhimäärused kehtivad kuni seadusega kooskõlla viimiseni, kuid kõige kauem 1. juulini 2019.a.

Eelnõu § 1 punktiga 61 täiendatakse § 58 lõigetega 6 ja 7, millega sätestatakse kvaliteedi hindamisele ülemineku tähtaeg senise regulatsiooni järgselt õppekavarühmas kolme- või kuueaastase akrediteeringu saanud koolidele. Seni 6-aastase õppe läbiviimise õigusega õppekavarühmadele laieneb tähtajatu õppe läbiviimise õigus kohustusega osaleda kvaliteedi hindamises vähemalt üks kord kuue aasta jooksul. Seni 3-aastase õppe läbiviimise õigusega õppekavarühmades toimub kordusekspertiis vastavalt KutÕS § 10 sätestatule. Võrdse kohtlemise aspektist lähtuvalt toimub see kolmeaastase kehtiva akrediteeringu saanutele sarnaselt esmase õppe läbiviimise õiguse saanutega. Erinevalt esmataotlejatest katab kordusekspertiisi kulud Haridus- ja Teadusministeerium.

Eelnõu § 1 punktiga 62 täiendatakse § 63 lõikega 3, millega sätestatakse kooli rahastamise kooskõlla viimine KutÕS §-s 47 sätestatuga alates järgmisest eelarveaastast.

Eriseaduste muudatused

Eelnõu §-ga 2 muudetakse erakooliseadust (RT I, 22.01.2018, 5).

Eelnõu § 2 punktiga 1 muudetakse § 5 lõiget 4. Senise regulatsiooni kohaselt oli kutseõppe läbiviimise õigus ettevõtjale kolmeks aastaks antud tegevusluba, mille alusel võis läbi viia kutseõpet asjaomases õppekavarühmas. Uue regulatsiooni kohaselt on see ettevõtjale antud tähtajaline või tähtajatu tegevusluba, mille alusel on õigus viia läbi tasemeõpet asjaomases õppekavarühmas. Esmase õppe läbiviimise õiguse taotlemisel on võimalik saada õppe läbiviimise õigus reeglina kolmeks aastaks, samuti tähtajatult või mitte saada õppe läbiviimise õigust. Kõigile õppekavarühmadele, millele on senise akrediteerimisprotsessi käigus antud kuue aastane õppe läbiviimise õigus, laieneb tähtajatu õppe läbiviimise õigus kohustusega läbida kvaliteedi hindamine kord kuue aasta jooksul.

Eelnõu § 2 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks § 5³, kuna kutseõppe läbiviimise õiguse pikendamist enam ei toimu. Selle asemel on kutseõppe kvaliteedi hindamine, mis toimub vastavalt eelnõu § 1 punktis 27 sätestatule.

Eelnõu § 2 punktiga 3 täiendatakse § 5 lõikega 4¹, milles sätestatakse kutseõppe kvaliteedi hindamine vastavalt kutseõppeasutuse seaduse § 14¹ kehtestatule. Vt ka eelnõu § 1 punkti 27.

Eelnõu § 2 punktiga 4 muudetakse § 5⁴ lõige 2 punkti 8 selliselt, et koolitervishoiuteenuse osutaja kirjalikku nõusolekut koolitervishoiuteenuse osutamiseks ning andmed koolitervishoiuteenuse tegevusloa olemasolu kohta enam erakutseõppeasutustelt ei nõuta. Vastav nõue pole otstarbekas, kuna vastavalt tervishoiuteenuste korraldamise seadusele peab koolis olema tagatud tervishoiuteenuse osutamine sõltumata kooli asutamisel vastava kinnituse andmisest kooli pidaja poolt. Kooli asutamise

otsuse tegemise ja õppetegevuse algamise vahele võib jääda pikk ajavahemik ja tervishoiuteenuse osutaja võib muutuda, seetõttu pole sellisel kinnitusel praktilist tähtsust ning selle puudumine ei vabasta kooli pidajat vastutusest tervishoiuteenuse tagamisel.

Eelnõu § 2 punktiga 5 muudetakse § 5⁶ lõige 1 punkti 2 selliselt, et täiendatakse tegevusloa kehtetuks tunnistamise aluseid. Esitades valeandmeid nii kutseõppe läbiviimise õiguse taotlemisel, ekspertiisi kui ka kordusekspertiisi puhul ja kvaliteedi hindamisel, võib Haridus- ja Teadusministeerium, lisaks majandustegevuse seaduse üldosa seaduses kehtestatud, tegevusloa kehtetuks tunnistada.

Eelnõu § 2 punktiga 6 täiendatakse § 20 lõikega 4. Seoses kavandatavate muudatustega põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse §-s 71, vajab muutmist ka erakooliseadus. Luuakse võimalus hinnata vähemalt üks kord viie aasta jooksul eraüldhariduskooli direktori töö tulemuslikkust ning tema vastavust põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 74 lõike 5 alusel kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele. Hindamisele kohaldatakse põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 71 lõigetes 8 – 10 sätestatud (vt eelnõu § 4 punkti 1).

Eelnõu § 2 punktiga 7 muudetakse § 22 lõige 2¹ sõnastust, nimelt kaotatakse riiklik koolitustellimus kui kooli finantseerimise alus ja sätestatakse, et erakooli õppekulu KutÕS § 47 lõike 6 alusel loodud koolituskohtade ulatuses kaetakse KutÕS § 47 lõikes 9 sätestatud tingimustel erakooli ning Haridus- ja Teadusministeeriumi vahel sõlmitud halduslepingu alusel. Erakooli muud kulud kaetakse KutÕS § 47 lõike 7 alusel kehtestatud valdkonna eest vastutava ministri määrusega kehtestatud korras.

Eelnõu § 2 punktiga 8 muudetakse § 22 lõiget 3, milles sätestatakse, et kui erakool on tegevustoetust taotlenud ning tegevustoetuse eraldamine on riiklikult vajalik, kaetakse erakooli vastaval õppekaval kõrgharidustaseme õppe ja kutseõppe läbiviimise kulud tegevustoetuse mahus kutseõppeasutustele, riigi rakenduskõrgkoolidele ja avalik-õiguslikele ülikoolidele õigusaktidega kehtestatud alusel, tingimustel ja korras. Võrreldes kehtiva sõnastusega on lisatud kutseõppe läbiviimise kulude katmine.

Eelnõu § 2 punktiga 9 muudetakse § 22 lõige 5. Võrreldes kehtiva sõnastusega kaotatakse riiklik koolitustellimus, kuna selle alusel enam kutseõpet ega kõrgharidusõpet ei rahastata.

Eelnõu § 2 punktiga 10 tunnistatakse 41 lõige 2 kehtetuks kuna akrediteerimist sellisel kujul enam ei toimu.

Eelnõu §-ga 3 muudetakse kutseseadust (RT I, 23.03.2015, 261).

Eelnõu § 3 punktiga 1 muudetakse paragrahvi 10 lõike 2 kolmas lause nii, et ka tähtajatu õppe läbiviimise õiguse saanud õppekavarühmades õpet pakkuvad koolid loetakse riiklikult tunnustatuks. Muudatus on vajalik uue kvaliteedi hindamise protsessi sidumiseks kutse andja kriteeriumitele vastamisel.

Eelnõu § 3 punktiga 2 muudetakse paragrahvi 10 lõiget 3 selliselt, et ka kutseõppe õppekavadel antakse kutse andmise õigus tähtajatult analoogiliselt kõrgharidusele.

Eelnõu § 3 punktiga 3 muudetakse paragrahvis 17² lõiget 1. Kuna riiklik koolitustellimus sellisel kujul tunnistatakse kehtetuks, siis on antud paragrahvis vajalik muuta sõnastust. Riiklik koolitustellimus asendatakse koolile antava tegevustoetusega, millest kool moodustab koolituskohad.

Eelnõu § 3 punktiga 4 muudetakse paragrahvi 17² lõige 4 sõnastust. Uue sõnastuse kehtestamise vajaduse tingis riikliku koolitustellimuse kehtetuks tunnistamine ning selle asendamine koolile antava tegevustoetusega, millest kool moodustab koolituskohad. Vastava paragrahvi sisu jäi põhimõtteliselt samaks. Seega, kui kutseõppeasutusel või rakenduskõrgkoolil ei ole asjaomasel õppekaval konkursita

valitud kutse andja õigust, kaetakse tegevustoetusest moodustatud kutseõppe tasemeõppe õppekohal õppijale kutseeksami kulud üks kord, kui ta on kutseeksamil osalenud kas õppeaja jooksul või aasta jooksul pärast lõpetamist. Kutseeksami kulud kaetakse kutseeksami läbi viinud kutse andjale.

Eelnõu § 3 punktiga 5 täiendatakse paragrahvi 26 lõikega 7, mille kohaselt kõik seaduse jõustumise ajaks õppe läbiviimise õiguse kuueks aastaks saanud õppekavarühmade õppekavad loetakse riiklikult tunnustatuks. Rakendussäte on vajalik selleks et tagada selgus, millised õppekavarühma kuuluvad kutseõppe õppekavad on kutseseaduse tähenduses riiklikult tunnustatud.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse põhikooli- ja gümnaasiumiseadust (RT I, 22.01.2018, 3).

Eelnõu § 4 punktiga 1 täiendatakse §-i 71 lõigetega 8–10, millega luuakse võimalus direktorite hindamiseks põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 71 lõigetes 1 ja 2 toodud vastutusallas ja ülesannetes ning põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 74 lõike 5 alusel kehtestatud kvalifikatsiooninõuetele (sh eesti keele oskuse nõue) vastamise osas. Lõikes 8 sätestatakse, et direktorite hindamiseks moodustab valdkonna eest vastutav minister hindamiskomisjoni, kuhu kuuluvad vähemalt Haridus- ja Teadusministeeriumi, üleriigiliste kohaliku omavalitsuse üksuste liitude ja koolijuhtide registreeritud ühenduse esindaja. Hindamist teostades piiratakse võimalikult vähe kohalike omavalituste sõltumatust ja ülesannete täitmist. Selleks kaasatakse hindamisse teiste hulgas ka kooli pidajate esindaja. Lõikes 9 kirjeldatakse hindamise ülesanne ning protseduur juhaks, kui direktori töös esineb olulisi puudusi. Lõikega 10 kehtestatakse direktori hindamise tingimused ja kord valdkonna eest vastutava ministri määrusega.

Valdkonna eest vastutav minister on määrusega kehtestanud direktori kvalifikatsiooninõuded põhikooli- ja gümnaasiumi direktorile. Haridus- ja teadusministri 29. augusti 2013. a määrus nr 30 „Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded“ sätestab, et nõuetele vastavust ja valmisolekut vastaval ametikohal töötada hindab tööandja. Sama määruse § 2 lõige 1 sätestab, et põhikooli ja gümnaasiumi direktori kvalifikatsiooninõuded on magistrikraad või sellele vastav kvalifikatsioon ning juhtimiskompetentsid. Sama määruse § 3 kehtestab, et lõikes 1 nimetatud juhtimiskompetentse hinnatakse valdkondades nagu organisatsiooni arengu juhtimine, õpikeskkonna kujundamine, personalijuhtimine, ressurside juhtimine ja enesejuhtimine. Tagamaks seda, et ülesandeid täidetakse tulemuslikult ning ametikohal töötav direktor oleks pädev oma tööd tegema kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega direktori hindamise tingimused ja korra (vt rakendusakti kavand seletuskirja lisas nr 3) ning moodustab hindamiskomisjoni, kuhu kuuluvad vähemalt üks Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja, üleriigilise kohaliku omavalitsuse üksuste liidu esindaja ning koolijuhtide registreeritud ühenduse esindaja.

Kõiki põhikooli ja gümnaasiumi direktoreid hinnatakse vähemalt ühel korral viie aasta jooksul. Hinnatakse direktori vastavust kvalifikatsiooninõuetele (sh riigikeele oskuse nõue) ja juhtimiskompetentse. Haridus- ja teadusministri 29. augusti 2013. a määrus nr 30 „Direktori, õppealajuhataja, õpetajate ja tugispetsialistide kvalifikatsiooninõuded“ nähtub, et põhikoolis ja gümnaasiumis töötavate direktorite puhul on tegu kindlaks määratud kompetentside loeteluga.

Kompetentsina käsitletakse käesolevas dokumendis direktori edukaid tegevusi oma organisatsiooni ja hariduspoliitika eesmärkide täitmisel. Kompetentsid lähtuvad teadmistest, oskustest, hoiakutest, võimetest ja avalduvad tööalases käitumises. Viimase tõttu on nad vaadeldavad, hinnatavad, võrreldavad ja arendatavad. Juhtimiskompetentside hindamisel arvestatakse kõiki eelloetletud kompetentse. Hindamises kasutatakse sisendina kooli tulemusnäitajaid, kooli arengukava, isiku eneseanalüüsi, direktori vahetu juhi ja teiste asjakohaste isikute tagasisidet hinnatava töösooritusele ning teisi asjakohaseid dokumente. Komisjon kohtub nii hinnatava kui tema vahetu juhiga. Hindamistulemuste põhjal teeb komisjon kooli pidajale ettepaneku jätkata töösuhet või anda direktorile võimalus puudused mõistliku aja jooksul kõrvaldada. Selleks võimaldatakse läbida kompetentside

hindamine haridusasutuse juhi kompetentsimudeli alusel ning saada professionaalset tagasisidet oma ametialasele arengule ja soovitusi enesetäienduseks, mis aitaksid tulla toime hindamise käigus leitud puuduste lahendamiseks. Soovitused ei pea piirnema üksnes täiendusõppega, vaid võivad sisaldada ka teisi professionaalse arengu toetamise lahendusi. Kui puudused ei ole antud tähtjaks kõrvaldatud, tehakse kooli pidajale ettepanek töösuhe direktoriga lõpetada. Hinnataval on võimalus hindamistulemus vaidlustada.

Eelnõu § 4 punktiga 2 muudetakse § 77 lõike 4 esimesest lausest, millest jäetakse välja sõnad „esimese osa“. Olemasolev sõnastus viitab lähtetoetuse väljamaksmisele mitmes osas ning selle eemaldamine seadusest võimaldab edaspidi minna üle ühele väljamaksele. Lähtetoetuse mitmes osas maksmine pole põhjendatud, sest summa kolmeks jagamine on ajas järjest vähem motiveerivam ja mõjusam. Ühe summamana lähtetoetuse maksmine pakub tööelu alustajatele olulisemat tuge suuremate investeringute tegemiseks, mis võib isiku potentsiaalselt kauemaks õpetajatööga siduda. Samuti on lähtetoetuse summa aja jooksul kaotanud osa oma algsest väärtusest (u 16,5%). Senine praktika tegeleda ühe lähtetoetuse saajaga vähemalt kolmel aastal (kui ta viibib vahepeal õpetajatööst eemal, siis ka rohkematel aastatel) summade väljamaksmiseks ning töölt eemal viibimise jälgimiseks tähendab suurt halduskoormust, mis kavandatud muudatusega oluliselt väheneb.

Eelnõu §-ga 5 muudetakse rakenduskõrgkooli seadust (RT I, 20.12.2016, 3).

Eelnõu § 5 muudetakse § 15¹ lõiget 3. Kehtivas rakenduskõrgkooli seaduses on sätestatud, et kutseõppe rakendamisele rakenduskõrgkoolis laienevad kutseõppeasutuse seaduse kutseõppe õppekava, õppekorraldust, õpetajaid, finantseerimist ja kutseõppe läbiviimise õiguse andmist ja selle pikendamist reguleerivad sätted. Kuivõrd kutseõppeasutuse seaduses õppe läbiviimise õiguse pikendamise sätted on kehtetuks tunnistatud ning kutseõppe kvaliteedi hindamine kavandatakse sätestada §-s 14¹ (vt eelnõu § 1 punkt 27), siis muudetakse vastavalt ka rakenduskõrgkooli seadust.

Eelnõu §-ga 6 muudetakse õppetoetuste ja õppelaenu seadust (RT I, 28.11.2017, 34).

Eelnõu § 6 punktiga 1 muudetakse § 5 lõige 1 punkti 2. Kutseõppe rahastamise muutmisega asendub riiklik koolitustellimus ja selle alusel rahastatav koolituskoht koolile antava tegevustoetusega, millest kool moodustab koolituskohad. Õigus põhitoetusele on õppijatel, kes õpivad õppekaval, kus on koolile eraldatud tegevustoetusest loodud koolituskohti.

Eelnõu § 6 punktiga 2 muudetakse § 5 lõiget 8. Edaspidi ei pea õppeasutus iga aasta 1. septembriks kehtestama õppetoetuste taotlemise, määramise ja maksmise tingimusi ja korda, kuna puudub vajadus nimetatud korda igal aastal muuta. Samuti pole vajalik õppetoetuste korda Haridus- ja Teadusministeeriumile teatavaks teha. Kõik õppekorraldust reguleerivad dokumendid avalikustab kool oma veebilehel ja need on vajadusel igal ajal Haridus- ja Teadusministeeriumile kooli veebilehelt kättesaadavad.

Eelnõu § 6 punktiga 3 muudetakse § 13 lõiget 1. Kehtiva regulatsiooni kohaselt kehtestab valdkonna eest vastutav minister põhitoetuse fondi koefitsiendi igal aastal, ka siis kui see ei muutu. See tekitab tarbetut halduskoormust ning edaspidi ei pea seda tegema igal aastal, vaid seda tehakse siis, kui muutub koefitsient.

Eelnõu § 6 punktiga 4 tunnistatakse kehtetuks § 13 lõige 3 seoses paragrahvi 13 lõige 1 muudatusettepanekuga. Kehtiva regulatsiooni kohaselt on ministril kohustus kehtestada põhitoetuse fondi koefitsient ühe kuu jooksul pärast vastava aasta riigieelarve vastuvõtmist. Edaspidi tehakse seda vaid vastavalt vajadusele.

Eelnõu § 6 punktiga 5 muudetakse paragrahv 14 lõiget 1, mis muudab õppeasutusele eraldatava põhitoetuse fondi arvestamise põhimõtteid. Kehtiva seaduse alusel saadakse õppeasutusele eraldatava põhitoetuse fond ühe õppekuu kohta põhitoetuse suuruse korrutamisel vastaval õppeaastal riigi finantseeritavate koolituskohtade arvuga ja põhitoetuse fondi koefitsiendiga. Riigi finantseeritavatel koolituskohtadel võivad õppida õpilased nii statsionaarses kui mittestatsionaarses õppevormis, aga vastavalt ÕÕSi § 5 lõige 1 punktile 3 on õigus põhitoetust taotleda ainult statsionaarses õppes õppivatel õpilastel. On tekkinud olukord, kus osades koolides jääb suur osa põhitoetuse fondist kasutamata.

Mittestatsionaarses õppevormis õpib 2017/18. õppeaastal 17,2% kõigist kutseõppe tasemeõppe õpilastest (kokku 4 141 õpilast), kuid mõnes koolis on nende osakaal enam kui 50% kogu kooli õpilaskonnast (nt Tallinna Majanduskoolis 80%, Räpina Aianduskoolis 74%, Luua Metsanduskoolis 64%, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis 60%, Kehtna Kutsehariduskeskuses 55%).

2016. aastal kasutati riigikoolides õppetootuste eelarvest kokku ära 94,8%, kasutamata jäi 5,2% ehk 310 721 eurot. Räpina Aianduskoolis kasutati ära 47% õppetootuste eelarvest, Kehtna Kutsehariduskeskuses 76%, Olustvere Teenindus- ja Maamajanduskoolis 88%. Tallinna Majanduskoolis, kus on kõige enam mittestatsionaarses õppevormis õppivaid õpilasi, maksti 74% põhitoetuse fondist välja eritoetusena (kõigi koolide keskmine eritoetuse fondi osakaal kogu õppetootuste fondist oli 27%). Kuigi ÕÕSi § 5 lõige 5 järgi võib õppeasutus suunata eritoetuse fondi kuni 50% põhitoetuse fondi vahenditest, siis jääkide korral on koolil õigus tekkinud jääki fondide vahel jagada. Kuna eritoetust võib maksta ka mittestatsionaarses õppevormis õppivatele õpilastele, siis on selles koolis makstud seda keskmiselt oluliselt enam, kuigi tõenäoliselt ei ole Tallinna Majanduskoolis toimetulekuraskustes õpilaste osakaal suurem kui teistes koolides.

Koolile põhitoetuse fondi eraldamisel on otstarbekas lähtuda statsionaarses õppevormis õppivate õpilaste arvust, kuna sel juhul võetakse arvesse ainult need õpilased, kellel on õigus põhitoetust taotleda. Arvesse lähevad 10. novembri seisuga Eesti Hariduse Infosüsteemis registreeritud tegevustoetusest moodustatud koolituskohtal õppivad õpilased. 10. november on kokkuleppeline kuupäev õpilaste arvu arvestamiseks, mida kasutatakse statistiliste ja tulemusnäitajate arvutamisel.

Eelnõu § 6 punktiga 6 muudetakse paragrahv 14 lõiget 4. Kehtivast seadusest tulenevalt jagab õppeasutus põhitoetuse fondi õppevaldkondade vahel proportsionaalselt riigi finantseeritavate koolituskohtadega asjaomases õppevaldkonnas. Seoses kutseõppe rahastamise muutmisega asendub riiklik koolitustellimus ja selle alusel rahastatav koolituskoht koolile antava tegevustoetusega ning seetõttu on muudetud sätte sõnastust selliselt, et edaspidi jagab kooli põhitoetuse fondi õppevaldkondade vahel proportsionaalselt tegevustoetusest moodustatud koolituskohtadega asjaomases õppevaldkonnas. KutÕSi muudatuste jõustumisel (vt eelnõu § 1 punkti 36) kinnitab kool nõukogu koolituskohad kalendriaastaks ning vastav otsus on aluseks põhitoetuse fondi jagamisele õppevaldkondade vahel.

Eelnõu § 7 sätestab seaduse jõustumise aja, milleks on planeeritud 1.01.2019. Käesoleva eelnõu § 4 punkt 2 jõustub 2020. aasta 1. jaanuaril, sest lähtetoetuse maksed ühes osas eeldavad riigieelarveliste vahendite kasvu, milleks esitatakse eraldi taotlus. Eelnevalt jaotati sama summa ühe isiku kohta kolmele aastale.

4. EELNÕU TERMINOLOOGIA

Eelnõus on kasutusele võetud uus termin „kutseõppe kvaliteedi hindamine“. Kehtivas seaduses on kasutusel termin „akrediteerimine“. Uus kontseptsioon lähtub kujundava hindamise põhimõttest, mille rakendamiseks kaotatakse otsene seos kvaliteedi hindamise tulemuse ja õppekavarühmas õppe läbiviimise õiguse vahel.

Eelnõus on kasutusele võetud termin „tegevustoetus“. Kehtivas seaduses ei ole otseselt sätestatud, millise õigusaktiga eraldatakse koolile raha. Ainult riikliku koolitustellimuse osas on sätestatud, et selle esitamiseks sõlmivad kohaliku omavalitsuse üksus ja erakool ministriumiga halduslepingu. Riiklik koolitustellimus senisel kujul tunnistatakse kehtetuks ning asendatakse ministri poolt kinnitatava koolitustellimuse-, eelarve- ja kooli tegevustoetuse käskkirjaga, millega antakse ülevaade kogu koolile eraldatavast rahast ja kooli ülesannetest. Erakoolile ja munitsipaalkoolile eraldatakse tegevustoetus ministriumiga sõlmitava halduslepingu alusel.

Eelnõus on kasutusele võetud termin „baasrahastamine“. Kuni 2017. aasta lõpuni kehtinud rahastamis põhimõtted sisaldasid õppekasvatustöö läbiviimise, kutseõppe kättesaadavuse ja tulemusrahastamise komponente. Seaduse muudatusega asendatakse õppekasvatustöö läbiviimise komponent baasrahastamise komponendiga, mille täpsem kirjeldus ja arvutamise alused kehtestatakse ministri määrusega.

Eelnõus on kasutusele võetud termin „eelkutseõpe“. Kehtivas seaduses antud terminit ei kasutata. Eelkutseõpe on erialaõppeks ettevalmistav tasemeõpe kutseõppeasutuses, mille käigus omandatakse teisele kvalifikatsioonitasemele vastavad kompetentsid, kuid mitte erialane kvalifikatsioon. Eelkutseõpe kuulub üldõppekavade õppevaldkonna isikuarengu õppekavarühma (vastavalt Rahvusvaheline Ühtne Hariduse Liigitus ISCED-F 2013), milles seni kutseõppe tasemeõpet läbi viidud ei ole.

Muus osas kasutab eelnõu kehtivate õigusaktide terminoloogiat.

5. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSELE

Eelnõu on kooskõlas Euroopa Liidu õigusaktidega.

6. SEADUSE MÕJUD

Järgmistes alapunktides on käsitletud mõjusid, mis kaasnevad eelnõu peamiste muudatustega. Muudatusega kaasnevad sotsiaalsed mõjud ning mõjud majandusele ja regionaalarengule, riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldusele ning avaliku sektori kuludele ja tuludele. Eelnõul ei ole mõju elu- ja looduskeskkonnale ning riigi julgeolekule ja välissuhetele.

1. Mõju avaldav muudatus: kutsehariduse koolitustellimuse kaotamine ja rahastamis põhimõtete muutmine

Valdkond: Sotsiaalsed mõjud: haridus ja kultuur

Sihtrühm: Kutseõppeasutustes õppivad noored ja täiskasvanud

Mõju kirjeldus ja olulisus: Seaduse muudatusega toimub koolide rahastamine riigieelarvest tegevustoetuse kaudu, mis jaguneb rahastamise komponentideks sealhulgas baasrahastuseks, tulemusrahastamiseks ja kättesaadavuse tagamiseks. Kehtiva regulatsiooni kohaselt kinnitatakse ministri käskkirjaga kalendriaastaks koolidelt tellitavad koolituskohad õppekavarühmade lõikes, mistõttu on siiani kooli eelarve sõltunud peamiselt koolituskohade arvust. Seetõttu on koolidel olnud keeruline arvestada õppijate vajadustega ning kiirelt reageerida tööturu vajadustele. Väheste valikute tõttu puudub tihti õppijatel võimalus õppida soovitud erialal ja valik erialaõppes jäetakse kas tegemata või valitakse juhuslik eriala, mis omakorda võib viia õpingute katkestamiseni. Kutseõppe rahastamise muudatuste sh tulemusrahastamise eesmärk on motiveerida koole rakendama õppe korraldamisel õppijakeskset lähenemist ja parandada kutseõppe kvaliteeti, sealhulgas arendada tugisüsteeme ja pakkuda individuaalset lähenemist erivajadusega õppijate toetamiseks. Tulemusrahastamisel arvestatavad tulemusnäitajad on valitud lähtuvalt riigi strateegilistest eesmärkidest. Tulemusnäitajad

nagu töökohapõhises õppes osalejate arv, normaalajaga lõpetajate arv või kutseksamiga kooli lõpetajate arv, peaksid motiveerima koole oma õppetegevusi parandama. Lisaks toovad muudatused eeldatavasti kaasa erialade valiku suurenemise piirkondlikes kutseõppeasutustes ja sellega seondult kutseõppe parema kättesaadavuse.

Mõjutatud sihtrühma kuuluvad tervikuna kõik kutseõppeasutustes õppivad noored ja täiskasvanud (sh erivajadusega õppijad). Igal aastal õpib kutseõppeasutustes ca 25 000 inimest, moodustades umbes veerandi kõikidest tasemeõppes⁴ õppivatest noortest ja täiskasvanutest, seega on sihtrühm tervikuna suur. Ebasoovitavate mõjude kaasnemise riski sihtrühmale ei esine.

Valdkond: Sotsiaalsed mõjud: haridus ja kultuur

Sihtrühm: Kutseõpet korraldavad asutused ja nende pidajad

Mõju kirjeldus ja olulisus: Koolide riigieelarveline rahastamine tegevustoetuse kaudu jaguneb baasrahastamiseks, tulemusrahastamiseks ja kättesaadavuse tagamiseks. Rahastamine baasrahastamise osas on koolide jaoks fikseeritud perioodiks stabiilne ega sõltu õppijate arvu muutustest. Tulemusrahastamise komponent sõltub aga sellest, kui head on kooli tulemused kokku lepitud hariduse võtmenäitajate alusel (kooli kutseksamiga lõpetanud õppijate osakaal kõigi lõpetanute seas, töökohapõhises õppes osalevate õppijate osakaal õppijate koguarvust, kutsekeskhariduse õppekavadel arvestusliku nominaalkestuse jooksul lõpetanud õppijate osakaal kõigist kutsekeskhariduse õppekavadele vastuvõetud õppijatest, tööhõives osalevate lõpetanute, samal tasemel jätkuõppes edasi õppivate või hierarhiliselt kõrgemal tasemel edasi õppijate osakaal kõigist lõpetanutest ning koostöö tööturu osapooltega ja õppeasutustega).

Õppekasvatustöö kulude katmine ei toimu enam läbi koolile kinnitatud riikliku koolitustellimuse ja selle alusel arvestatud kooli eelarve kaudu. Koolide eelarve on muudatuse tagajärjel pikema perioodi jooksul stabiilne ja ei sõltu koolitusmahtude lühiajalistest kõikumistest ja õpilaste arvudest ning võimaldab koolidel oma tegevusi pikemalt ette kavandada.

Tulemusnäitajate täitmise ja arvestamisega koolidele täiendavat töökoormust ei teki, kuna tulemusnäitajate täitmise aluseks olevaid statistilisi andmeid kogutakse ka praegu ja nende arvestamise eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium. Koolide halduskoormus võib sõltuvalt koolist suurenda seoses koolituste planeerimise, uute õppekavade väljatöötamise ja koolituste korraldamisega. Vastavad kulud on arvestatud koolide baasrahastamise komponenti.

Mõjutatud sihtrühma kuuluvad tervikuna 26 riigi hallatavat kutseõppeasutust ja 5 rakenduskõrgkooli, 3 kohaliku omavalitsuse hallatavat kutseõppeasutust ning 4 erakutseõppeasutust. Seega on sihtrühm tervikuna kõiki kutseõppe korraldajaid hõlmav ning muudatuse mõju on eeldatavalt suur. Suureneb koolide autonoomia ja vastutus ühiskonnale vajalike oskustega inimeste koolitamisel. Ebasoovitavate mõjude risk kaasneb kui riigieelarvehendeid ei kasutata õppeasutuste poolt riigile oluliste erialade õpetamiseks ja kui koolid lähtuvad eelkõige õppijate soovidest või keskenduvad lihtsamini õpetatavate erialade õppele, jättes tööturuvajadused tahaplaanile. Nimetatud negatiivseid tagajärgi saab ministeerium reguleerida ja suunata ministri tegevustoetuse käskkirjadega (riigikoolid) või halduslepingutega (munitsipaal- ja erakoolid).

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldusele

Sihtrühm: Haridus- ja Teadusministeerium ja kohalikud omavalitused, kes on kooli pidaja rollis

Mõju kirjeldus ja olulisus: Haridus- ja Teadusministeeriumi kui riikliku kutsehariduspoliitika kujundaja ja olulises osas ka kutseõppeasutuste kooli pidaja ülesandeks on riigi tasandil suunata

⁴ Gümnaasiumi-, kutseõppe- ja kõrgharidustasemel õppijad

kutseõppeasutustes koolituste korraldamist, mis peab lähtuma tööjõu vajaduse prognoosidest (OSKA) ja erinevate huvitatud osapoolte sh eriala- ja kutseliitude ettepanekutest. Vajalik on tagada koolitusnõudluse täitmine ka riigile prioriteetsetes, kuid õppijate hulgas vähe populaarsetel erialadel. Seetõttu säilib ministeeriumil vajadus anda ministri tegevustoetuse käskkirjaga (riigikoolid) või halduslepinguga (munitsipaal- ja erakoolid) eraldi igale koolile tema vastutusvaldkondades ülesanded, mis suurendab haldusalas menetletavate dokumentide arvu. Samas annab selline korralduslik muudatus tervikliku ülevaate koolile esitatavatest ülesannetest ja tegevuse rahastamisest ning võimaldab ressursse optimaalsemalt suunata riigi ja piirkondade jaoks oluliste hariduspoliitiliste otsuste elluviimiseks.

Ministeeriumi halduskoormus seaduse muudatusega mõnevõrra kasvab. Koolitustellimuse koostamine õppekavarühmade asemel õppevaldkonniti küll vähendab ministeeriumi töökoormust, kuna väheneb koolitustellimuse detailsus, samas suureneb töökoormus seoses tegevustoetuse käskkirjade ja lepingute ettevalmistamisega, mis tuleb koostada ning menetleda iga õppeasutuse kohta eraldi. Kohalikele omavalitsustele, kes on kooli pidaja rollis, toob muudatus kaasa paremad võimalused pakutavate eriala õppekavade valiku suurendamisel ning võimaluse koolidel kiiremini ja paindlikumalt reageerida piirkonna ettevõtete ja kohalike omavalitsuste tööjõu koolitamise vajadustele. Ümberkaudsed kohalikud omavalitsused on kaudsed kasusaajad, kuna kutseõppe võimalused muutuvad laiemas piirkonnas paindlikumaks ja suureneb ka kutseõppe kättesaadavus.

Sihtrühma suurus ja mõju ulatus riigiasutustele on arvestatav just dokumentide menetlemisest tuleneva halduskoormuses toimivate muudatuste tõttu. Tervikuna muudatuste rakendamine riigi tasandil halduskoormuse olulist suurenemist kaasa ei too. Ebasoovitavate mõjude risk on keskmine. Kuigi kooli pidajana tegutsevate kohalike omavalitsuste arv on hetkel väike (kolm kohalikku omavalitsust), on mõju ka sellele sihtrühmale tervikuna siiski oluline.

Valdkond: Mõju regionaalarengule ja majandusele

Sihtrühm: Kutseõppeasutused, kohalikud omavalitsused ja koolidega koostööd tegevad asutused ja ettevõtted

Mõju kirjeldus ja olulisus: Eesti regionaalarengu võtmekohaks on tugevate toimepiirkondade ja keskuste areng ning piirkondlike erisuste parem ja oskuslikum ärakasutamine. Iga piirkond peaks keskenduma suurima kasvupotentsiaaliga ettevõtlusvaldkondade teatavale eelisarendamisele, mis ei tohiks samas kahandada piirkonna ettevõtlusstruktuuri mitmekülgsust ja paindlikkust. Kohalikud ettevõtjad ja omavalitsused saavad koostöös kutseõppeasutustega seejuures soodustada ja toetada piirkonnaspetsiifiliste ettevõtluse kasvuvõimekust.

Kohalikud omavalitsused ja kohalikud ettevõtjad on esindatud koolide nõunike kogudes, mis on kooli ja ühiskonda sidustav nõuandev kogu. Koostööd kutseõppe korraldamisel on osapoolte vahel võimalik teha veel mitmel tasandil sh õppekavade arendamisel, ürituste korraldamisel jm. Seaduse muudatuste rakendamisel avanevad koolidel laiemaid võimalused kiiremini ja paindlikumalt reageerida piirkonna ja kohalike omavalitsuste tööjõu koolitamise vajadustele ning suureneb motivatsioon viia ellu tegevusi, mis toetavad õpilaste tööhõives, ühiskonnaelus ja elukestvas õppes osalemist.

Ettevõtetel suurenevad piirkondades, koostöös koolidega, läbi paindlike õppevormide (sh töökohapõhine õpe) rakendamise, vajalike oskustega töötajate koolitamise võimalused. Uute õppevõimaluste loomisel on oluline osa ka tööandjate kaasamisel õppearendustesse, mis võimaldab koolidel õpet pakkuda õppijate jaoks praktilisemalt ja õpimotivatsiooni tõstvalt. Sellega tagatakse, et õpe on rakenduslik ja õpitavad oskused kooskõlas tööturu vajadustega ning õppijad on omandatud teadmisi ja oskusi tööturul rakendades edukamad. Eeltoodule tuginedes väheneb piirkondlik tööturu nõudlus oskustöö tegijate järele. Läbi piirkonna inimeste koolitamise, luuakse täiendavad võimalused töökohtade loomiseks maapiirkondadesse ja see mõjutab positiivselt omakorda ka äritegevuse

aktiivsuse kasvu ning pikemas perspektiivis ka kohaliku ettevõtluse arenguks tehtavaid investeeringuid.

Koostöös kohalike omavalitsuste ja ettevõtjate ühendustega on otstarbekas paralleelselt kutseõppe võimaluste paindlikumaks muutumisele, toetada ja nõustada piirkonna potentsiaali arengut soodustavate väikeettevõtete ja alustavate ettevõtete arengut. Kohalikele ettevõtetele mõjutab vajalike oskustega tööjõu kättesaadavust olulisel määral piirkondades ka tänane struktuurne tööpuudus. Ühelt poolt on ettevõtjate probleem kvalifitseeritud tööjõu puudumine, teisalt on täna märkimisväärne hulk inimesi tööturul hõivamata ja kes samas soovivad naasta tööturule. Siin saavad kutseõppeasutused koostöös omavalitsuste, ettevõtjate ja Töötukassaga pakkuda tööjõuturule koolitusi, õpetada uusi erialasid ning anda konsultatsioone.

Muudatused koolide rahastamispehühmötetes loovad koolidele baasrahastamise kaudu paindlikumad võimalused pakkuda isikuarengu õppekava rakendamist õpest kõrvale jäänud või erialavalikutega raskustes olevatele noortele. Tegemist on meetmete võimalustega mille toel tuuakse ühiskonnas kõrvale jäänud teatud sihtrühmad tagasi haridussüsteemi ja läbi selle tööturule. Kutseõppeasutustel avaneb toimepiirkondades võimalus pakkuda madala haridustasemega noortele nõustamisteenust, lisatuge õppes ning erialaõpet eesmärgiga ka need noored suunata aktiivsetena tööturule. Suureneb madalama haridustasemega noorte osalemine toimepiirkonna tööhõives ja panustamine regiooni arengusse ning väheneb koormus sotsiaalvaldkonnale. Kutseõppe võimaluste paindlikumaks muutmisel on toimepiirkonna inimeste elukvaliteedi hüvede (töökoht, teenused, mitmekülgsed tegutsemisvõimalused) tagatusele ning regiooni- ja majandusearengule oluline mõju.

Valdkond: Mõju avaliku sektori kuludele (riigieelarvele)

Sihtrühm: Riik ja kohaliku omavalitsuse üksused

Mõju kirjeldus ja olulisus: Koolide uute pehühmötete järgi rahastamine sh tulemusrahastamine hakkab enam soodustama riiklike eesmärkide täitmist ning toetub otseselt Elukestva Õppe Strateegia ja selle kutseharidusprogrammi võtmenäitajatele. Tulemusrahastamise rakendamine on senisega võrreldes suurim pehühmötteline muudatus koolide rahastamises ja tänaseni kutseõpet korraldavate koolide suunamisel praktikas selline finantsmehhanism puudus.

Rahastamispehühmötete muutmine toob kaasa vajaduse täiendavate rahaliste vahendite taotlemiseks riigieelarvest. 2018. aastal suurendati kutseõppe rahastamist Haridus- ja Teadusministeeriumi reserveid arvelt 3,25 miljoni euro võrra, mis koos kutseõppe tänaste rahastamise vahenditega tagab, et uuest rahastamismudelist saab vajalikus mahus rakendada ainult baasrahastamise osa. Näiteks pole baasrahastamise komponendis arvestatud kuludid õppeotstarbelise sisseseade uuendamiseks, töömaailma spetsialistide õppetöösse kaasamiseks ega ka õppeasutuse kasutuses oleva taristu investeeringuteks. Samuti ei kata kavandatav baasrahastamine käesoleva seaduse muudatustest tuleneva koolilõuna toetuse tingimuste laiendamiseks lisanduvaid kuludid (ca 850 õpilase koolilõunakulud summas 170 tuhat eurot), mis liigituvad kättesaadavuse tagamise komponendi alla. Ühiselamu toetuse praegune maht ei ole piisav kõikidele pehühmökoolijärgsetele õppijatele kohtade tagamiseks.

Kavandatava tulemusrahastamise eesmärgiks on tagada kutseõppe kvaliteet, korraldada kutseõpet efektiivselt ja tulemuslikult ning toetada ühiskonna arengut läbi tööturule vajalike inimeste koolitamise. Tulemusrahastamise rakendamiseks taotleb Haridus- ja Teadusministeerium riigi eelarvestrateegia koostamisel kutseharidusele 2019. aastaks täiendavalt rahalisi vahendeid 6 miljonit eurot, millele 2020.a ja 2021.a lisandub taotlusena täiendavalt 6 miljonit aastat. Taotletavat summat ei suunata baasrahastamise komponendis sisalduvate kulude katteks vaid luuakse mudel, mille läbi saab hinnata koolidele seatud eesmärkide saavutamist ning jaotatakse täiendavad vahendid vastavalt arengueesmärkidele. Haridus- ja Teadusministeeriumi taotluste rahuldamise korral on 2021. aastaks

planeeritavaks tulemusrahastamise mahuks 18 miljonit eurot. Kutseõppeasutuste õpetajate lähtetoetuse tingimuste muudatuste rakendamine esialgsete arvestuste järgi esimesel aastal lisaressurssi ei vaja, ühes osas lähtetoetuse väljamakse aga küll. Lisavahendeid taotletakse riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve protsessis. Kutseõppe kvaliteedi hindamise protsessi uuendamiseks ja läbiviimiseks vajalikud ressursid on aastani 2020 tagatud Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest.

2. Mõju avaldav muudatus: Kutseharidusõppele ligipääsu suurendamine ning individualiseerituma õppekorralduse rakendamine mittetatsionaarse üldharidusõppe ning üldõppekavade õppevaldkonnas õppe avamise kaudu

Valdkond: Sotsiaalsed mõjud

Sihtrühm: Põhikoolide lõpetajad, gümnaasiumiastme ja kutsekeskhariduse esimesel õppeaastal katkestajad, NEET noored, üldharidust omandada soovivad täiskasvanud (alates 17. eluaastast).

Mõju kirjeldus ja olulisus: Eelkutseõppe avamine tagab parema ligipääsu kutseharidusele neile põhikooli lõpetajatele, kes pole kindlad oma erialavalikus ning kellel puudub selge motivatsioon õppes või tööturul koheselt jätkamiseks. Samuti kuuluvad sihtrühma kutseõppe või gümnaasiumi katkestanud õpilased ning haridusliku erivajadusega õppijad, kes vajavad erialavalikul ja õpingute jätkamiseks lisatuge. Sihtrühmaks on ka välispäritolu õpilased, kes võivad vajada täiendavat tuge erialavaliku tegemiseks või ettevalmistust erialaõppe alustamise tingimuste täitmiseks. Hinnanguliselt võiks potentsiaalsest sihtrühmast eelkutseõppesse iga-aastaselt jõuda 300–500 õppijat. Tuginedes eelnevalt läbiviidud uuringutele välisriikides (Cedefop, 2016⁵), on analoogsete programmide mõju õpingutes või tööturul jätkamisele hinnatud positiivseks ning õpinguid jätkavad 50-80% sarnastes programmides osalejatest. Esmakordselt piloteeriti õppekava projektina 2016/2017. õppeaastal Tartu Kutsehariduskeskuses, kus õpinguid soovis jätkata ca 65% projektis osalenutest. 2017/2018 laiendati pilooti kahe kooli võrra, Tartu Kutsehariduskeskusele lisandusid Tallinna Teeninduskool ja Räpina Aianduskool. Otsene positiivne mõju sihtrühmale tuleneb ka sotsiaal-, tervishoiu- ja haridussüsteemi koordineeritud teenuste osutamisest programmi rakendamisel koostöös Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusega.

Kaudse positiivse mõjuna väheneb madala haridustasemega noorte arv, mis on ühtlasi Elukestva Õppe Strateegia üks olulisematest eesmärkidest ning paraneb noorte, iseäranis riskirühma kuuluvate noorte, osalemine tööhõives. Eelkutseõppe rakendamine võib pikemas perspektiivis avaldada mõju madala haridustasemega noorte (elanikkonna) arvu vähenemisele hõives ning võimaldab eeskätt riskigruppi kuuluvatel noortel tugevdada oma konkurentsivõimet.

Muudatuse prioriteetseks sihtrühmaks on gümnaasiumiastme ja kutsekeskhariduse I õppeaastal õpinguid katkestanud noored. 2016/17 õppeaasta katkestas (ja ei jätkanud samal aastal õpinguid kutseõppes) gümnaasiumi I õppeaastal veidi üle 60 õpilase (0,8%), kokku oli üldkeskhariduse I õppeaastal katkestanud 275. Kutsekeskhariduse katkestas I õppeaastal 920 noort (22,4%). Lisaks kuuluvad sihtrühma põhikooli lõpetavad haridusliku erivajadusega õpilased (2015/16 õa 770, kellest 399 jätkas samal aastal õpinguid kutseõppes) ning põhikooli lõpetajad, kes ei jätkanud järgmisel aastal peale lõpetamist õpinguid ega siirdunud ka tööturule (ca 600-700 noort aastas (Valk, 2016)). Viimaste hulgas on ca 1/3 neid, kes lõpetasid põhikooli lihtsustatud, toimetuleku või hooldusõppekava alusel. Osaliselt kattuvad eelnimetatud sihtrühmad 15–29 aastaste noortega, kes ei tööta, ei õpi ega osale koolitusel (NEET noored), keda kokku on Statistikaameti andmetele tuginedes 2016. aastal 31 000 noort. Arvestades muude meetmete tõhustamist (karjääriõpe põhikoolis, Rajaleidjate keskuste töö, kutsekeskharidusõppe valdkonnapõhise vastuvõtu laiemat rakendamist) on eelkutseõppe potentsiaalne sihtrühm Haridus- ja Teadusministeeriumi hinnangul kuni 500 isikut õppeaastas. Eelnevale tuginedes

⁵ "Leaving Education Early: Putting Vocational Education and Training Centre Stage. Volume I: Investigating Causes and Extent." Cedefop, 2016. <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/5557>.

võib öelda, et kavandatavate muudatuste sihtrühma suurus on küll väike, kuid muudatuste mõju sihtrühmale on oluline ning ebasoovitavate mõjude risk väike.

Teine kutseharidusõppele ligipääsu suurendamise ja individualiseerituma õppekorralduse rakendamisega seonduv muudatus on kutseõppeasutustes mittestatsionaarse üldharidusõppe õpetamise võimaldamine. Mittestatsionaarne üldharidusõpe toimub praegu üldhariduskoolides, sh täiskasvanute gümnaasiumides. Täiskasvanute gümnaasiumis võivad õppida isikud, kes on lõpetanud põhikooli või on vähemalt 17-aastased. Täiskasvanute gümnaasiumis õpib ca 18% kõikidest gümnaasiumiastmes õppijatest, kuid katkestamise määr on üsna kõrge (ca 33%). Käesoleval õppeaastal on Eestis kokku 16 mittestatsionaarse õppevormiga täiskasvanute gümnaasiumi. Üldhariduse mittestatsionaarses õppes õpib 2017/18 õa 5428 õppijat (17+), neist gümnaasiumi astmel 4793. Täiskasvanute gümnaasiumis õpib 2017/18 õa 4406 inimest, ehk 81% kõigist mittestatsionaarses õppes õppivatest üle 17-aastastest isikutest. Muudatuse tulemusel oleks kutsekeskharidustasemel õpet korraldavatel õppeasutustel võimalus pakkuda ka mittestatsionaarset üldharidusõpet. Kuna kutseõppeasutusi on võrreldes täiskasvanute gümnaasiumidega rohkem (2017/18 õppeaastal toimub kutsekeskharidusõpe 27-s kutseõppeasutuses), on potentsiaalsetel mittestatsionaarses õppevormis õpinguid alustada soovivatel inimestel suurem tõenäosus õppida oma elupaigale lähemal. Samuti võivad muudatuse jõustudes ja koolide ühinedes hakata toimima paindlikumad õpiteed. Lisaks võimaldab muudatus pakkuda kutsekeskharidusõppes õppijatele paremat ligipääsu vajalike üldhariduslike õppeainete õppimiseks kas riigieksamite sooritamise ja/või kõrgkoolide vastuvõtutingimuste täitmise tarvis.

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldusele

Sihtrühm: Kutseõpet korraldavad asutused ja nende pidajad, täiskasvanute gümnaasiumid

Mõju kirjeldus ja olulisus: Eelkutseõppe rakendamine toetab kohalike omavalitsusüksuste tööd erivajadusega või NEET noorte õpivalikute toetamisel ning valmisoleku kujundamisel edasisse õppesse või tööellu siirdumisel. See on üks alternatiivne võimalus kohaliku omavalitsuse poolt noorte hõiveks rakendatavatele tegevustele. Kaudne mõju riigiasutustele avaldub ressursside otstarbekas riskasutuses, sest nimetatud õppe rakendamisel osutatakse sotsiaal- ja haridusteenuseid õppija vaates integreeritult.

Muudatusega on seotud enamik kutseõppeasutusi, sõltumata nende omandivormist. Muudatus ei puuduta otseselt neid õppeasutusi, kus toimub peamiselt 5. taseme kutseõpet ja kus õppima asumise nõudeks on keskharidus (nt Tallinna Majanduskool) või väga spetsiifilisi õppekavu (nt Tallinna Balletikool). Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse kohaselt langeb osaliselt täiskasvanute gümnaasiumi moodustamise kohtustus kohalikule omavalitsusele, seda just eelkõige nõude tõttu, et vald või linn peab tagama võimalused põhihariduse omandamiseks mittestatsionaarses õppes 17-aastasele või vanemale isikule, kes ei ole põhiharidust omandanud ning kelle elukoht asub selles vallas või linnas. Ajalooliselt on kujunenud nii, et täiskasvanute gümnaasiumid on reeglina kohalike omavalitsuste pidada. Hetkel toimiv koolivõrk on oma olemuselt aga eripalgeline. On suuri ja väga edukalt tegutsevaid täiskasvanute gümnaasiume, aga on ka neid omavalitsusi, kes pigem otsivad võimalusi väikeste koolide liitmiseks mõnede olemasolevatega. Seaduse muudatusega saavad need omavalitsused, kes otsivad võimalusi väikeste koolide liitmiseks, võimaluse liita täiskasvanute gümnaasiumid kutseõppeasutusega.

Muudatusega vähenevad koolide ülalpidamisele kuluvad rahalised ressursid. Lisaks võimaldab muudatus täiskasvanute gümnaasiumide ja kutseõppeasutuste liitumise korral pakkuda üldharidusainete õpetajatele suuremat koormust (osalise koormusega⁶ töötab 2017/2018 õa üldhariduskoolides 42% ja kutseõppeasutustes 59% õpetajatest). Mittestatsionaarse õppega seotud muudatuse puhul on sellega seotud kutseõppeasutused, kus toimub kutsekeskharidusõpe ning samuti

⁶ Osakoormusega töötavateks on arvestatud õpetajad, kelle koormus on alla 1,0. Andmete puhul on juhul kui õpetaja töötab rohkem kui ühes koolitüübis, arvestatud teda õpetajate arvus kokku mitmekordselt.

täiskasvanute gümnaasiumid ja nende pidajad. Kuna hetkel on ühinevate koolide arvu keeruline prognoosida, ei ole täpselt võimalik mõjutatava sihtrühma suurusjärku hinnata.

3. Mõju avaldav muudatus: Kutseõppe kvaliteedi hindamise põhimõtete muutmine

Valdkond: Mõju haridussüsteemile

Sihtrühm: Kutseõpet korraldavad asutused ja nende pidajad

Mõju kirjeldus ja olulisus: Kutseõppe kvaliteedi hindamise eesmärk on toetada õppimiskeskse koolikultuuri arengut ning suurendada kutsehariduse usaldusväarsust. Seaduse muudatuse eelnõu mõjutab pakutava õppe kvaliteeti ja kvaliteedi tagamist ning kvaliteedikultuuri arengut kutseõpet pakkuvates õppeasutustes, kutseõppeasutustes ja rakenduskõrgkoolides.

Kutseõppe õppekavarühmade kutseõppe kvaliteedi hindamine (edaspidi *kvaliteedi hindamine*) võimaldab nii era-, riigi- kui munitsipaalomandis oleval koolil saada tagasisidet õppekasvatuse protsessi kvaliteedi kohta ja soovitusi selle arendamiseks ning kasutada sõltumatu välishindamise tulemusi kooli strateegilises juhtimises ning informeerida huvigruppe (õppijad, töömaailm, riik, ühiskond) kutseõppe vastavusest siseriiklikele nõuetele, arengukavalistele eesmärkidele, töömaailma vajadustele ja õppijate ootustele. Kavandatava muudatuse korral on kvaliteedi hindamine kujundav hindamine, mille peamine kasusaaja on kutseõpet läbiviiv õppeasutus, samuti ei seota kujundava hindamise otsust otseselt õppe läbiviimise õigusega. Hindamisaruandes kirjeldatud tugevuste, parendusvaldkondade ja soovitustega on esmalt tagasiside koolile, aidates põhjendada vajalikke muutusi õppekorralduses ja laiemalt ka kooli arengus.

Kutseõppeasutustel kaob ülesanne esitada sisehindamisaruandeid, mis toob kaasa väiksema koormuse aruannete esitamisel. Samuti on mõju erakoolide pidajaile, kelle halduskoormus väheneb, sest nad ei pea pidevalt taotlema tegevuslubasid kui õppeasutus on positiivselt hinnatud ja saanud tähtajatu õppe läbiviimise õiguse. Kooli arengute kavandamise peamiseks aluseks saab kooli arengukava, mille täitmist kool ja kooli pidaja igal aastal monitoorib.

Ebasoovitavate mõjude risk on olemas, kui kujundava hindamisega ei suudeta tagada piisavat kontrolli ja õppe kvaliteedi taset. Riski maandamiseks nt puuduste korral õppe kvaliteedis, saab haridus- ja teadusminister endiselt otsustada, kas koolile antakse puuduste kõrvaldamiseks uus tähtaeg ning toimub kordushindamine või HTM algatab koolis järelevalve, mis võib viia ka õppe läbiviimise õiguse äravõtmiseni.

Valdkond: Mõju riigiasutuste ja kohalike omavalitsuste asutuste korraldusele

Sihtrühm: Kutseõpet korraldavad asutused, kvaliteedihindamist korraldavad asutus

Mõju kirjeldus ja olulisus: Seaduse muudatus mõjutab kutseõppeasutuste personali ja organisatsiooniga seonduvat, kutseõppeasutused saavad tähtajatu õppe läbiviimise õiguse juhul, kui on enne seaduse jõustumist saanud kuue aastase akrediteeringu. Kujundava hindamise süsteem tervikuna aitab kaasa kutseõppeasutuste maine kujundamisele ning tõstab kutsehariduse usaldusväarsust. Kohalikele omavalitsustele avaldub muudatus mõju niivõrd, kuivõrd nad on kooli pidaja rollis.

Seaduse muudatusega asendub seni kehtinud akrediteerimisprotsess kvaliteedi hindamise protsessiga ja mõjutab kvaliteedi hindamist korraldavat asutust. Praegu on selleks SA Archimedes Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA), kes peab muutma töökorraldust sh hindamise korraldust. Kujundavat hindamist korraldaval asutusel ning teostavatel isikutel püsib hindamisprotsessi läbiviimisega seotud info ning dokumentatsiooni haldamise koormus. Hindamisprotsessi läbiviimiseks vajalikud ressursid on aastani 2020 tagatud Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest.

7. SEADUSE RAKENDAMISEGA SEOTUD RIIGI JA KOHALIKU OMAVALITSUSE TEGEVUSED, EELDATAVAD KULUD JA TULUD

Seaduse rakendamisega kaasnevad täiendavad riigieelarvelised kulutused tugiteenuste tagamiseks, erivajadustega isikute õppe paindlikumaks korraldamiseks, koolide haldamisega soetud eelarve korrigeerimiseks ning tulemusrahastamise rakendamiseks. Baasrahastamise komponendi rakendamiseks on suurendatud Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusala siseselt kutsehariduse eelarvet 3,25 miljoni võrra. Kutseõppe tulemusrahastamise rakendamiseks on vajalik kutsehariduse eelarvet suurendada 2019. aastal 6 miljonit. 2020 ja 2021 lisandub täiendavalt 6 miljonit aastas, seega tulemusrahastamise maht 2021. aastal on 18 miljonit eurot. Koolilõuna toetuse tingimuste laiendamiseks vajalikud lisavahendid, kuni 170 000 eurot (850 õpilast x 200 päeva x 1,00 euro), kaetakse koolitoidu toetuse eelarvest ning muudatus ei too kaasa täiendavaid kulusid riigieelarvele. Eelkutseõppe rahastamine on aastani 2021 kavandatud Euroopa Majanduspiirkonna finantsmehhanismist ja Norra finantsmehhanismist.

Kutseõppe kvaliteedi hindamise läbiviimiseks vajalikud ressursid on aastani 2020 tagatud Euroopa Sotsiaalfondi vahenditest. Kutseõppeasutuste õpetajate lähtetoetuse saamise tingimuste muutmine esialgsete arvestuste järgi lisaressurssi ei vaja, küll aga on see vajalik lähtetoetuse väljamakse puhul ühes osas. Õppetootuste ja õppelaenu seaduse muudatused ei too kaasa täiendavaid kulusid riigieelarvele. Küll aga toob mõningase täiendava halduskoormuse kaasa direktorite hindamise korraldamine ja läbiviimine. Lisakulude katmisallikate leidmiseks prioritseerib Haridus ja Teadusministeerium oma olulised tegevused ja analüüsib selleks mõeldud vahendite kasutamist haldusala siseselt. Vajadusel käsitletakse teemat riigieelarvestrateegia 2019-2022 läbirääkimiste käigus, arvestades riigi majanduslikke võimalusi.

8. RAKENDUSAKTID

Eelnõust tulenevad järgmised rakendusaktid:

- 1) Haridus- ja teadusministri määrus „Kutseõppe kvaliteedi hindamise tingimused ja kord“ (rakendusakti kavand, seletuskirja lisa nr 1).
- 2) Haridus- ja teadusministri määrus „Kutseõppe rahastamise põhimõtted ja komponendid ning nende rakendamise tingimused ja kord“ (rakendusakti kavand seletuskirja lisa nr 2).
- 3) Haridus- ja teadusministri määrus „Direktorite hindamise tingimused ja kord“ (rakendusakti kavand seletuskirja lisa nr 3).

Eelnõuga kaasnevad kõrvalmuudatused järgmistes rakendusaktides:

- 1) Vabariigi Valitsuse 26. augusti 2013. a määrus nr 130 „Kutseharidusstandard“ (rakendusakti kavand seletuskirja lisa nr 4).
- 2) Haridus ja teadusministri 21. veebruari 2018. a määrus nr 5 „Õpetaja ja tugispetsialisti lähtetoetuse taotlemise, maksmise ja tagasinõudmise kord“ (rakendusakti kavand seletuskirja lisa nr 5).
- 3) Kõik riigikoolide põhimäärused vajalikus ulatuses.

Eelnõu § 1 punktiga 60 täiendatakse § 56 lõikega 6, millega sätestatakse koolide põhimääruste seadusega kooskõlla viimise tähtaeg, mis on vajalik 26 riigi kutseõppeasutuse põhimääruste üle vaatamiseks ning käesolevas eelnõus muudetud sätetega vastavusse viimiseks ning kooli nõukoguga

põhimääruse projekti kooskõlastamiseks. Lisaks eelnõu muudatustele uuendatakse riigi kutseõppeasutuste põhimäärustes koolide aadressid. Olemasolevad koolide põhimäärused kehtivad kuni seadusega kooskõlla viimiseni, kuid kõige kauem 1. juulini 2019 a. Riigi kutseõppeasutuste põhimääruste rakendusaktide kavandeid eelnõule ei lisata.

Kehtetuks tunnistatavad rakendusaktid:

- 1) Haridus- ja teadusministri 26. veebruari 2014. a määrus nr 6 „Kutseõppe tasemeõppe akrediteerimise tingimused ja kord“.
- 2) Vabariigi Valitsuse 22. augusti 2013. a määruse nr 124 „Koolilõuna arvestuslik maksumus ühe õpilase kohta ning koolilõuna toetuse jaotamise kord kutseõppeasutuses“.
- 3) Haridus- ja teadusministri 20. detsembri 2013. a määrus nr 40 „Kutseõppe riikliku koolitustellimuse koostamise kord Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas“.
- 4) Vabariigi Valitsuse 21. detsembri 2017. a määrus nr 197 „Kutseõppe rahastamise põhimõtted ja komponendid ning nende rakendamise tingimused ja kord“.

Rakendusaktid on kavas välja töötada ja jõustada samaaegselt seaduse muudatuste jõustumisega.

9. SEADUSE JÕUSTUMINE

Seaduse jõustumine on planeeritud 1. jaanuariks 2019.

10. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE, HUVIRÜHMADE KAASAMINE JA AVALIK KONSULTATSIOON

Eelnõu esitatakse kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja Eesti Linnade ja Valdade Liidule. Arvamuse avaldamiseks SA-le Innove, Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuurile, SA-le Kutsekoda, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühingule, Eesti Kaubandus- ja Tööstuskojale, Eesti Töandjate Keskliidule, Eesti Haridustöötajate Liidule, Eesti Õpetajate Liidule, Eesti Koolijuhtide Ühendusele.

Mailis Reps
minister

Tea Varrak
kantsler

Algatab Vabariigi Valitsus

„ „ 2018 nr.....